

KULTÚRA

ROČNÍK XXI. – č. 18

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

17. OKTÓBRA 2018

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Kresba: Andrej Mišanek

Čo rozumieť pod slovami, že niečo prišlo v pravý čas? Treba sa opýtať, čo je podmetom týchto slov. Pre dnešnú dobu sú dôležité aj tieto slová Evanjelia: Tešte sa, keď budú o vás všetko zle hovoriť. Vaša odmena v nebi je veľká. Ak trpíte, netrpte ako zloděj či vrah... Toto je sprievodný znak oddeľovania kultúry od kresťanstva. Myslí sa tu trpieť ako kresťan. Jav, na ktorý poukazujú tieto slová, je jedným z rozpoznávajúcich javov tejto doby aj na Slovensku. Súvisí s potieraním kresťanstva na Slovensku. Všimnime si, ako sa nediskutuje o názoroch, ale ako je snaha diskvalifikovať nositeľa názoru. Cieľom je pripísať nositeľom opačného názoru nejakú deviáciu. Najčastejšie počujeme, že dotýčaný má zlú diplomovku, opONENTI a komisie boli zrejme hypnotizovaní. Namiesto toho, aby sa diskutovalo o dobrom, prípadne zlom názore dotýčaného. To by malo byť súčasťou kultúry. Ale je tu strach diskutovať o tom. Príčinou je, že sila lobistických skupín je omnoho väčšia ako sila tých zoskupení, ktoré sú volené v demokratických voľbách.

Medzi voliča a voleného vstupujú lobistické skupiny. Je to znak krízy kultúry, chýba v nej angažovanosť za iného človeka. Angažovanosť má svoje korene v živote pre verejnosť v antike aj v kresťanstve. To sú miery povestného pohára vody, ktoré potreboval človek v núdzi. Teda v pravý čas. To je o samaritánovi z evanjelia. Ale lobistické skupiny majú za sebou ešte silnejších patrónov. A tí

Keď sa povie niečo je v pravý čas

majú za sebou veľa zlých vecí na svete. Zastrážujú. Ak neurobíte to a to, stane sa vám to a to. Inými slovami sociotechniky sa stali silou a názor na veci je podružná záležitosť.

Všimnime si ako demonštranti za slušné Slovensko nevedia sformulovať názor. Opakujú frázy podľa sociotechniky. Nemonitorujú zlé skúsenosti ľudí v ich každodennom živote. Vezmime si exekúcie. Nemal by byť exekútor, ak už musí byť, štátny úradník, a nie podnikateľ? Aký majú názor na toto tí, čo demonštrujú za slušné Slovensko? Ako sa na toto pozerá kultúra, ktorá koexistuje s kresťanstvom? Ako sa na toto už nepozerala kultúra bez koexistencie s kresťanstvom? Majú demonštranti za slušné Slovensko na mysli aj koexistenciu kultúry a kresťanstva? Zásadná otázka. Alebo nemali by mať názor na skutočnosť, že živnostník platí dane, či má, alebo nemá prácu? Teda či zarába, alebo nie.

Cestoval som s elektrikárom, ktorý pracoval vo Francúzku. Ak má živnostník prácu,

odvádza dane. Ak nemá, ide na úrad práce a dostáva podporu. Je to tak? Majú to „slušní“ zmonitorované? Je to želanie či realita? Slušnosť štátu asi zaväzuje k slušnosti občana. Demonštrovať za slušné Slovensko bez poznania tém, ktoré traumatizujú ľudí v ich každodennom živote, je neslušné. Nemá to nič s kultúrou, ktorá koexistuje s kresťanstvom. To je dôsledok toho, že mať názor je nebezpečné. A toho, že sa oddeľuje nanovo kultúra od kresťanstva. A tak sa vynárajú ľudia, ktorí nie sú schopní mať názor. Tí získavajú na sile. Dostávajú sa do vedenia. A počujú hlas z lobistických skupín. A to tak, že sa vynoria, sondujú, kde je väčšina a potom sa s krikom k nej pridajú, akoby tam patrili odjakživa. Aby ich bolo vidieť a zase druhá skupina sú ostatní občania, potláčajú svoje názory, aby sa neohrozili.

Aj preto je toľko depresie, toľko samovrážd... Napríklad strach mladých ľudí s osudnými úvermi za byty. Monitorujú toto

„slušní“? Ako to vlastne je, idú eurofondy aj na dotácie na byty, a nie iba developerom? Ako to len ten Havel s posmechom hovoril o holubníkoch, panelákoch na sídliskách... A čo taký holubník teraz stojí! Drahé byty stoja prázdne.

Názory na javy sa neformulujú. Nepremýšľa sa. Nastupuje opäť autocenzúra a samota. Depresia bude zrejme na poprednom mieste práceneschopnosti. A depresia je nedostatok sebaúcty, neustále sebaaprežúvanie, strata sebadôvery, oslabené myslenie. Nie je ideálom pre lobistické skupiny vnútorne vyprázdnený človek? Aby to nezbadal, je neustále povzbudzovaný k zábave. Ale koľko je tých, ktorí sa do toho „raja“ nevošli? Píše sa o nich? Anonymita trpiacich, ktorí mohli uveriť falošnému prorokovi. Trauma sa lepí na nás od čias šokovej terapie, ako sa hovorilo transformačnému procesu.

Významný americký ekonóm M. Friedman roku 2002 pripustil, že sa mýlil začiatkom deväťdesiatych rokov.

(Pokračovanie na 4. strane)

STANISLAV HVOZDÍK

Krest'án si nesmie zúfať v nijakej situácii, vlastne ani v tej najtragickejšej. Mal by zachovať pokoj. Nedávno môj dobrý priateľ, arménsky básnik Gurgen Karapetian, napísal sponánne kratučkú, dvojslohovú báseň s názvom Apokalypsa. Napísal som na ňu okamžite akúsi ponášku, akési slovenské básnické echo s rovnakým názvom:

Keď básnici raz celkom stratia česť / a svedomie keď

O konci

TEODOR KRIŽKA

stratia aj ich básne, / vesmír sa zastaví, Boh nebude viac niest' / na rukách Zem a všetky hviezdy zhasne. // A taký bude údel náš a trest, / a také bude naše peklo vlastne, / že básnici raz celkom stratia česť / a svedomie raz stratia aj ich básne. // Keď básnici raz celkom stratia stud' / a svedomie raz stratia aj ich básne, / to bude náš trest a naša večná smrť, / a nastúpi tak neúčastne krásne. // Z básnikov posledný, a predsa bud' / na posmech sveta, ustielaj si na sne, / hoci básnici stratia svedomie a stud, / a svedomie raz stratia aj ich básne.

Poéziu som vždy vnímal ako maximu, ako pokus o absolútny výkrik človeka oproti Bytiu, ako kontemplatívny rozhovor s Ním, čo ako krivolako potom zachytený do sieťky rytmu a rýmov. Básnik si je vedomý, že je iba jedno zo zrníčok prachu, ktoré dostalo milosť žiť, spievať a chváliť. Lebo život je zázrak, bolestivý, ale krásny. Nič, čo chce rásť, nemôže rásť bez bolesti. Keby sme vedeli odmerať tlaky pri odumieraní zrnka v pôde, keď vyháňa klíčok a potom klas plný nových zrn, isto by sme aj v ňom namerali veľkú dávku urputnosti a bolestivej túžby rásť nahor.

Žijeme v podivnej dobe, ktorá začína mať niektoré znaky Apokalypsy. Azda najzjavnejším je skepsa, únava z neprichádzajúcej nádeje. Ľudia strácajú vieru, chytajú sa prvého stebľa v záplave, a to konzumu, zábavy, veď žijeme len raz.

A predsa toto je čas, ktorý priam kričí:

Radujte sa! Priblížilo sa kráľovstvo nebeské!

Liberáli sa pokúsili v parlamente pretlačiť legalizáciu homosexuálnych partnerstiev

Liberálna strana SaS predložila na septembrovú schôdzu NR SR návrh zákona, ktorý by legalizoval tzv. životné partnerstvá homosexuálnych párov. Podľa predkladateľov zo strany SaS bolo vraj cieľom ich návrhu praktické zlepšenie práv ľudí rovnakého pohlavia, ktorí spolu žijú. Poslanci SaS argumentovali v parlamentnej rozprave najmä právom na nahliadnutie do zdravotnej dokumentácie či právom na dedenie po svojom homosexuálnom milencovi.

V skutočnosti však bolo cieľom predloženého návrhu zákona niečo iné. Naozajstným cieľom návrhu liberálov bolo prostredníctvom zdanlivo neškodného návrhu pootvorit' legislatívne dviery pre následné rozširovanie práv homosexuálov, transsexuálov a iných deviantov nadpráva bežných heterosexuál-

nych párov. Pri prerieknutí to priznali aj niektorí poslanci z liberálnej opozície.

Zo skúseností zo zahraničia vieme, kam táto agenda smeruje. Prostredníctvom tzv. Overtonovho okna sa v spoločnosti postupne presadzuje ideológia, ktorá bola pred pár rokmi ešte nemysliteľná. Aj v západných krajinách sa pôvodne začínalo len so zdanlivo „nevinnou“ legalizáciou registrovaných partnerstiev pre homosexuálov. Potom sa zlegalizovali homosexuálne manželstvá a následne dokonca aj adopcie detí pre homosexuálne páry. Postup bol vždy rovnaký. Teraz sa svojich práv domáhajú už aj pedofili a zoofili. Výsledkom tejto skazy je totálne rozvrátená spoločnosť, rozpadnuté rodiny, vymierajúce národy a bezduchý život zameraný len na materiálny konzum a primitívnu kultúru.

Ludová strana Naše Slovensko rešpektuje rovnosť ľudí všetkých vo svojich osobných právach. Zrovnoprávnenie homosexuálnych zväzkov s heterosexuálnymi zväzkami však striktno odmietame, pretože nepovažujeme za správne zrovnoprávňovať to, čo nie je rovné. Manželstvo medzi mužom a ženou je niečo unikátne a nenahraditeľné. Akékoľvek re-lativizovanie pojmu rodina a manželstvo povedie k postupnému vyprázdneniu týchto pojmov a následne k ich zániku. A keď zanikne rodina, tak zanikne aj národ. Chránme si preto rodinu a nedovoľme, aby liberáli v menej tzv. „pokroku“ svojimi sociálnymi experimentmi rozvrátili a zničili celú našu spoločnosť.

STANISLAV DROBNÝ
poslanec NR SR

Roku 1996 vyšla kniha amerického politického vedca a spisovateľa Samuela P. Huntigtona, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, v ktorej nastoľuje tézu, že v súčasnosti najväčšou hrozbou svetového mieru je islamský extrémizmus. Nevylučuje, že v krátkej budúcnosti môže dôjsť k gigantickému bojovému konfliktu západnej kresťanskej civilizácie s agresívnym islamizmom. V lete tohto roka vyšla kniha iného amerického spisovateľa a historika, podľa ktorého táto zrážka prebieha už skoro 1400 rokov. Kniha má názov *Sword and Scimitar: Fourteen Centuries of War between Islam and the West* (Meč a scimitar; štrnásť storočí vojny medzi islamom a Západom) a jej autorom je Raymond Ibrahim, Američan egyptského kresťansko-koptského pôvodu.

Kniha je kronikou takmer nepretržitých bojov medzi kresťanstvom a islamom: od prvého bojového stretnutia v roku 636, keď postupné ovládnutie približne troch štvrtín vtedajšieho kresťanského sveta (v priebehu necelých sto rokov po Mohamedovej smrti!) až po súčasnosť. Oneskorenou reakciou na túto expanzia zo strany kresťanstva boli krížové výpravy v rokoch 1098-1291, ktoré však znamenali iba prestávku v rozpínavosti islamu. Po období krížových výprav, prakticky až do roku 1700, nasledovali ďalšie islamské výboje cez Balkán do Strednej Európy. Potom nasledovalo postupné vytlačanie islamu z Európy, jeho čiastočná paralýza po Prvej svetovej vojne. Ale islam sa po čase sa pozviechal z obrny a dnes sme svedkami jeho obnovenia agresívnych výčinov. Pred našim zrakom prebiehajú teroristické akcie, ktoré v očiach islamistov sú Alahom prikázanou svätou vojnou (tzv. džihad) proti neveriacim. Autor poukazuje, že globálne sa každý deň odohrá najmenej päť teroristických útokov, ktorých pôvodcami sú títo džihadisti.

Menších a veľkých bojových stretnutí medzi týmito dvomi kultúrami bolo za posledných 1400 rokov existencie islamu veľmi mnoho. Islam bol a ostáva agresívnym náboženským hnutím od svojho vzniku v 7. storočí.

Kniha Raymonda Ibrahima pozostáva z ôsmich obsiahlych kapitol, v ktorých autor venuje osobitnú pozornosť ôsmim rozhodujúcim historickým bitkám: štyri z nich sa skončili porážkou kresťanského Západu: Jarmuk v roku 636, Manzikert v roku 1071, Hattin v roku 1178 a Carihrad 1453, ďalšie štyri skončili víťazstvom kresťanstva: Obliehanie Carihradu v rokoch 717-718, Tours/Poitiers v roku 732, Las Navas de Tolosa v roku 1212, Viedeň 1683. Ibrahimova kniha nie je však len o vojensko-historickú rozpravou o priebehu týchto bojov, ale autor chronologicky podáva aj celú históriu vzťahov medzi týmito dvomi kultúrami. A tu treba tragicky konštatovať, že najvýraznejšou črtou týchto vzťahov boli vojny a s nimi spojené sprievodné javy: vraždy, lúpeže, násilie, ničenie, otroctvo a nevyhnutne aj geopolitické zmeny na mape Blízkeho Východu a Európy.

Autor poukazuje na to, že hnacou silou islamských výbojov je vnútorné

Prosba k priaznivcom Kultúry

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK69090000000000170427664

presvedčenie stúpcov islamu, že plnia vôľu alebo dokonca príkaz Alaha. Vodcovia islamu sa pozerajú na svoje výdobytky ako na postupné kroky na ovládanie celého sveta. Bojovníci islamu berú do rúk zbrane s pevným presvedčením pozitívneho výsledku a bohatej odmeny. Ak zvíťazia, ujde sa im podiel na ukoristenom majetku a otroci z porazeného obyvateľstva, ak v boji padnú, všetky ich hriechy budú odpustené, vstúpia rovno do raja, kde ich čaká nekonečná slasť, vyberané jedlá a nápoje a spoločnosť 72 večne mladých panien (tzv. houris).

Prvá rozhodná bitka medzi kresťanským vojskom Byzantského impéria a islamom (presnejšie: moslimskou armádou Rašidunského kalifátu) sa odohrala v auguste 636, teda iba štyri roky po smrti proroka Mohameda, zakladateľa islamu. Boje prebiehali pozdĺž rieky Jaruk (na rozhraní dnešnej Sýrie a Libanonu). Podľa muslimskej legendy príčinou vojny bolo rázne odmietnutie východo-rímskeho cisára, ktorý neposlúchol Mohamedov rozkaz, aby odvrhol kresťanstvo a nahradil ho islamom, učením, ktoré zjavil anjel Gabriel prorokovi Mohamedovi. Bitka trvala šesť dní a kresťanské vojsko, napriek značnej prevahe mužstva a materiálu, utrpelo ponižujúcu porážku. Výbojný islam nebezpečne rozšíril svoju moc a vplyv. Územie dnešnej Sýrie, Libanonu, Izraela, Jordánska sa dostalo pod nadvládu arabských džihadistov.

Víťazstvo pri Jarmuku bolo podnetom a posmelením na ďalšie rovnako úspešné výboje. Starogrécky mních a spisovateľ Anastázios Sinajský (+ 700) lamentoval: „Po hroznom krviprelievaní pri Jarmuku nasledovalo ničenie, pálenie a pustošenie, ktorému padli za obeť mestá v Palestíne, aj Caesarea i Jeruzalem. Po ničivom zaujatí Egypta nasledovalo zotročenie a nevyliciteľné spustošenie stredomorských krajín a ostrovov.“

Autor takto konkretizuje výsledky a následky tejto osudnej porážky kresťanského vojska: „Iba pár desaťročí po bitke pri Jarmuku všetky starobylé kresťanské krajiny od Sýrie na východ, až po hranice Indie, a na západ až po Mauretániu (dnešné Alžírsko a Maroko) boli postupne dobyté agresívnymi hordami islamu. Inými slovami: dve tretiny vtedajšieho kresťanského sveta, úrodné a bohaté územia, boli natrvalo pohlté expanzívnym islamom... Na rozdiel od vpádov germánskych kmeňov, ktoré vtrhli do Západo-rímskej ríše, spôsobili jej zánik, pri tom však si osvojili kresťanské náboženstvo, kultúru a civilizáciu, a v mnohých prípadoch aj latinský a grécky jazyk, arabskí dobyvatelia násilne vnútili svoju vieru a svoj jazyk podmaneným národom, takže dnes „arabský svet“ pozostáva z 22 národov naprieč severnou Afrikou a Stredným východom.“

V záverečnej časti prvej kapitoly knihy autor výstražne pripomína: „Je hodno pozastaviť sa nad žalostnou skutočnosťou, že väčšina ľudstva na Západe nepozná a potom si ani neuvedomuje význam bitky pri Jarmuku a jej dôsledkov. A ešte horšie: nechce pripustiť skutočnosť, že Jarmuk do dnešných dní slúži ako vzor a inšpirácia súčasným džihadistom (o ktorých naša spoločnosť hovorí, že

to sú iba psychotickí kriminálni“, ktorí s pravým islamom nemajú nič spoločné). Ale čitateľ, ktorý pozorne sleduje udalosti, jasne vidí kontinuitu medzi slovami a činmi islamského štátu (ISIS) na jednej strane a slovami a činmi ich predchodcov spred 1400 rokov na strane druhej. Súvislosť vyvoláva zimomriavky. A toto oni chcú. Keď ISIS vyhlasuje, že „Krv Američanov je najchutnejšia a my ju čoskoro ochutnáme“, alebo „Ako vy milujete život, tak my milujeme smrť“, alebo „Rozlámeme vaše kríže a zotročíme vaše ženy“, džihadisti doslova citujú – a tým sa vlastne identifikujú – ako priami následníci Kalid bin al-Walida a jeho družiny, pôvodných dobyvateľov Sýrie.

A takýchto podobností je ešte **FRANTIŠEK VNUK**

Zrážka civilizácií, ktorá trvá už 1400 rokov

mnoho a mnoho. Čierna zástava bojovníkov ISIS-u je úmyselne napodobeninou Kalidovej čiernej zástavy. Ich prisľub, že padlých hrdinov-martyrov čaká raj a v ňom prisľúbené večne mladé panny, je založený na legende, že islamských bojovníkov, umierajúcich na brehoch rieky Jarmuk, sprevádzali do raja krásne panny (houris). Rit-uálne, verejné a sociálnymi médiami šírené popravy „neveriacich“ – ako bola napríklad ohavná masakra 21 koptských kresťanov v Lýbii – má svoj vzor v rituálnej vražde 1 000 zajatých vojakov Byzantskej ríše, ktorí boli verejne zavraždení v predvečer bitky pri Jarmuku.“

Na viacerých miestach autor pripomína, že cieľom islamu je ovládnutie celého sveta, lebo tak to prikazuje prorok Mohamed. Jeho prívrženci odôvodňujú a ospravedlňujú všetky svoje výboje citátmi z Koránu s odvolaním sa na výroky a činy proroka Mohameda. To je cieľ, ktorý posväcuje všetky prostriedky, teda aj vojny, lúpežné vpády, vraždy, násilie, otroctvo, atď.

Autor presvedčivo uzatvára: „Muslim hostility to the West is not an aberration but a continuation of Islamic history“. Inými slovami: je historicky dokázateľné, že ISIS, al-Kajda, Boko Haram a ostatné súčasné teroristické hnutia nie sú iba zdeformované alebo pomýlené odnožia islamu, ale sú to jeho prirodzené prejavy.“

Pohľad na históriu kresťansko-moslimských bojov odhaľuje dve slabé miesta v kresťanskej odpovedi na islamskú výzvu. Predovšetkým je to nechota jednotného prístupu a postupu. V minulosti sa často stávalo, že jedna skupina štátov nechcela prísť na pomoc napadnutej krajine,

alebo napadnutej koalícii štátov. V krajných prípadoch dochádza dokonca k otvorenej podpore agresora. Anglická kráľovná Alžbeta I. sa v rokoch 1580-1590 neváhala spojiť s islamskými pirátmi proti španielskemu katolíckemu kráľovi Filipovi II.; alebo keď ruské vojsko stálo prakticky pred bránami Carihradu (tzv. Krymská vojna 1853-1956), západné veľmoci Francúzsko, Veľká Británia (a Sardínia), z obavy, že Rusko porazí Osmanskú ríšu, vyženie Turkov zo strategicky dôležitého územia, vstúpili do vojny po boku Turecka a prekazili ruské víťazstvo.

Podobne aj francúzsky kráľ Ludovik XIV. – vedený žiarlivosťou a mocenskými zájmami – neváhal pomáhať Turkom pri obliehaní

neprídu včas zastaviť útočníka so zbraňou v ruke, oni tiež budú musieť zohnúť chrbát pod cudzím jarmom.“

V tejto súvislosti dôležité a pre našu dobu aktuálne je pripomenúť, že v minulosti pápeži a cirkevné kniežatá patrili k najrozhodnejším a najdôslednejším cirkevným i svetským autoritám, ktoré poukazovali na nebezpečenstvo islamu, vyzývali a organizovali obranné a preventívne akcie. V tejto súvislosti najznámejšie sú krížové výpravy. Ale aj veľká námorná bitka pri Lepante v roku 1571 bola výsledkom úsilia pápeža Pia V., ktorému sa podarilo vytvoriť tzv. svätú koalíciu stredomorských kresťanských štátov a pod vedením Don Juan D'Austria

prímerie, spravidla každú jeseň sa konali lúpežné vpády pomerne malých skupín tureckých vojakov, ktorí vydrancovali pohraničné mestečká a dediny, zhabali úrodu, dobytok a odviekli do otroctva tých nešťastníkov, ktorí nestihli pred nimi utiecť, alebo sa skrýť. Básnik Samo Chalupka v známej básni Turčín Poničan takto opisuje tragické udalosti, ktorým boli naši predkovia vystavení: „Jajže, Bože, strach veľký, / padli Turci na Poniky. / Padli, padli o polnoci, / jajže, Bože, / niet pomoci. // Ľudia Boží utekajte / zajat Turkom sa nedajte...“ Obsahom spomínanej Chalupkovej básne je strastný osud matky, ktorej pri jednom takom vpáde tureckí votrelci odniesli aj malého trojročného

Viedne v roku 1683 peniazmi, vojakmi a vojenskými technikmi. Keď po víťaznej bitke Ján III. Sobieski a jeho pobočníci prechádzali bojiskom, našli tam vedľa tureckých mŕtvol aj veľa padlých francúzskych bojovníkov. A keď sme už pri tej bitke pri Viedni, hodno spomenúť, že na tureckej strane bojovali aj kuruci Imricha Tökölyho, ktorí z veľkej časti pozostávali z protestantov zo Slovenska.

(Inak v konflikte islamu s kresťanstvom tento Imre Thököly zohral veľmi hanebnú úlohu. Po boku Turkov bojoval nielen pri Viedni, ale aj v niekoľkých ďalších bitkách (Slankamen 1691, Zenta 1697). Posledné roky svojho života prežil v Turecku. Vďačný sultán ho obdaroval rozsiahlym panstvom neďaleko Carihradu a udelil mu titul gróf de Widdin. Zomrel v roku 1705 v tureckom meste Izmit. Jeho mŕtvolu neskôr preniesli do Uhorska a je pochovaný v Kežmarku).

Druhou slabou stránkou kresťanstva bola a je ľahostajnosť. Mnohí kresťanskí panovníci a vlády západoeurópskych štátov nepokladali islamské výboje, ktoré prebiehali ďaleko od ich hraníc, za ohrozenie vlastnej bezpečnosti. Je priam neuveriteľné, ako sebecky sa správajú niektorí panovníci a vlády západných štátov. Pápeži, ktorí spravidla jasnejšie videli nebezpečenstvo, sa často usilovali o vytvorenie kresťanskej aliancie proti tureckej rozpínavosti, ale len veľmi zriedka s úspechom. Pápež Sixtus IV. (1471-1484), vyjadril frustráciu Cirkvi v melancholických slovách: „Nech tí, čo sú predbežne ďaleko od bojiska, si nemyslia, že budú natrvalo bezpeční pred inváziou. ... Ak

prekazí islamské zámery ovládnuť vody Stredozemného mora. (Ako vďačnosť za víťazstvo kresťanských síl bol ustanovený sviatok Ružencovej Panny Márie, ktorý sa v liturgickom kalendári každoročne pripomína 7. októbra). Na porážke Turkov pri Viedni má neoceniteľnú zásluhu ostrihomský arcibiskup Juraj Pohronec-Selepčeni. (Ako prejav vďaky za toto víťazstvo bol zavedený sviatok Mena Panny Márie, ktorý sa slávi 12. septembra). Spomedzi svätcov, ktorí burcovali do obranných akcií proti agresívnym výpravám stúpcov islamu bol, napríklad, sv. Bernard (1090-1153), sv. Ján Kapistrán (1386-1456).

Výber bojisk je vecou autora, ale osobne by mi bolo veľmi dobre padlo, keby autor bol venoval pozornosť ešte aspoň 4-5 dôležitým bojovým stretnutiam, ktoré mali mocný dopad na ďalší vývoj udalostí v juhovýchodnom európskom priestore. Okrem už spomínanej námornej bitky pri Lepante, bolo by sa patrilo povedať čosi aj o bitke na Kosovom Poli (15. júna 1389), ktorou si tureckí agresori otvorili prienik do strednej Európy, alebo o bitke pri Moháči (29. augusta 1526), ktorá in umožnila vstup do Dunajskej kotliny a ktorou sa aj naše Slovensko na 150 rokov stalo bezprostredným susedom islamskej rozpínavosti. To boli časy, keď aj nad našimi mestami, ako je Komárno, Fiľakovo, Nové Zámky, viala zástava s moslimským polmesiacom.

Na 150 rokov susedstva s Turkami majú Slováci veľmi trpké spomienky. Treba totiž zdôrazniť, že za danej situácie oveľa viac utrpenia postihovalo pohraničné oblasti, než oblasti okupované tureckým vojskom. Či už bol vojnový stav, alebo

chlapca, z ktorého si vychovali janičiara, fanatickeho bojovníka za islam. Aj toto je jedna z tragických udalostí kresťansko-islamského konfliktu.

Únosy kresťanských osôb do otroctva boli permanentným sprievodným javom moslimských bojov a vpádov. Autor uvádza, že v priebehu bojov a lúpežných vpádov bolo v rokoch 1450-1783 približne tri milióny osôb – väčšinou Slovanov zo strednej a východnej Európy – odvečených do otroctva. Moslimskí piráti (tzv. Barbary Coast pirates) boli práve pre takúto otrockú nájazdu postrachom takmer všetkých prímorských štátov nielen v Európe, ale aj v Afrike. V rokoch 1530-1780 vyše milióna Európanov bolo takto odvečených a zotročených. Autor píše, že nájazdmi boli postihnuté nielen stredomorské krajiny, ale aj také vzdialené oblasti ako Írsko, Anglicko, Dánsko, ba aj Island a Škandinávia. Odvečené osoby boli predávané ako pracovná sila alebo ako vojaci, ženy zas ako otrokyne a konkubíny. Bieli otroci boli v arabskom svete vysoko cenení, hlavne blondinky a ryšavé mladé ženy.

Dielo Raymonda Ibrahima má vonkajší vzhľad „vojenskej histórie“, v skutočnosti je však oveľa viacej. Okrem opisu ôsmich veľkých bitiek obsahuje mnoho zaujímavých detailov, ktoré odhaľujú málo známe fakty a poskytujú nové pohľady na známejšie fakty. A pretože história je učiteľkou života, kniha ponúka aj poučenie pre dnešok a síce: nenávisť a terorizmus, ktorému je dnes vystavený celý západný svet nie je výnimočný jav našich čias, ale je normálnym pokračovaním islamskej histórie.

Dali mi meno podľa starého otca. Môj dedo, Vladimír Jakovlev, bol vrah, krvavý kat, čekista. Medzi množstvom obetí boli aj jeho vlastní rodičia. Vlastného otca zastrelil pre špekuláciu. Jeho matka, moja babička, sa obesila, keď sa o tom dozvedela.

Moje najradostnejšie spomienky sa spájajú so starým, priestraným bytom na Novokuzneckej ulici. Naša rodina bola na ten byt hrdá. Ako som sa neskôr dozvedel, byt nebol ani kúpený, ani postavený, ale zrekvírovaný, teda násilím odňatý bohatej zamoskvorieckej kupeckej rodine. Pamätám si starú vyrezávanú skriňu, kam som lozil po lekvár. Aj veľký pohodlný diván, na ktorom sme zamotaní do deky spolu s babičkou čítali rozprávky. Pamätám si dve obrovské kožené kreslá, na ktoré sme sedávali iba vo výnimočných prípadoch, keď sa viedli vážne debaty, ako to kázala rodinná tradícia.

Ako som sa neskôr dozvedel, moja babička, ktorú som mal veľmi rád, celý život pracovala ako profesionálny agent-provokatér. Ako rodená šľachtická využívala svoj pôvod na kontakty a provokovanie známych k otvorenosti. Výsledkom debát boli služobné záznamy a udania. Diván, na ktorom som počúval rozprávky, ani kreslá, ani skriňu, ani ostatný nábytok dedo s babičkou nekúpili. Jednoducho si ich zobrali zo špeciálneho skladu, kam sa sústreďoval majetok postrieľaných Moskovčanov. Z tohto skladu si čekisti naplnili svoje byty vecami.

Pod tenkou zásterkou nevedomosti moje šťastné detské spomienky nasiakli duchom zlodejstva, vražd, násilia a zrad. Sú skrz-naskrz prešaknuté krvou.

Vari len ja mám také spomienky? Len ja jediný?

Všetci, ktorí sme vyrástli v Rusku, sme vnukmi obetí a ich vrahov. Absolútne všetci, bez výnimky. Vari vo vašej rodine nebolo obetí? Ak neboli, boli ste kati. Neboli ste kati? Tak ste museli byť obeť. Nebolo ani obetí, ani katov? Nuž, existujú tajomstvá. Nepochybujte o tom ani na minútu!

(Pokračovanie z 1. strany)

Rada Európy sa ho opýtala, čo s nami postkomunistickými krajinami. Nepýtali sa nás. Už nás podceňovali. A on, že privatizovať, privatizovať, privatizovať. V roku 2002 povedal, myšlienka som sa, bolo treba najprv transformovať právny systém. Desať rokov bez právnej transformácie založí dnešnú dobu.

Stredná Európa nesmie mať názor. Ale jej osud je v tom, či ten názor bude mať, alebo bude čakať na svoj koniec. Či rázne odmietne skutočnosť, na ktoré poukazujú už zmienené slová z Evanjelia, alebo nie. Centrá v Bruseli sa nepýtajú, čo si kto v strednej Európe, alebo aj inde v regiónoch myslí, aké sú dôsledky ich rozhodnutí. Aké modely života zakladajú, ako to je s hodnotami, úrovňou stresu. M. Friedman si to aspoň priznal. Pracuje na svojom názore. Ale byrokratický Brusel nie. A traumatizovaný človek potrebuje, aby niekto s morálnym kreditom povedal, že pravda je na jeho strane. Potom síce bude platiť, že pravda nevyhrala, ale bude platiť aj to, že celkom neprehrala. Takže ak niekto povie, že prehovoril v pravý čas, tak sa treba opýtať, či to bol aj čas tých traumatizovaných.

Počul som príbeh z dolného Zemplína. Pilčík, robotník v lese, je chápaný zákonom ako živnostník. Má to ťažké. Nestačil platiť odvody.

Vynikajúca výpoveď

novinára Vladimíra Jakovleva, potomka troch generácií boľševikov

Keď hodnotíme tragickú ruskú minulosť, zvyčajne rátať mŕtvych. Ale aby sa dal ohodnotiť rozsah vplyvu na psychiku budúcich pokolení, rátať treba nie mŕtvol, ale tých, ktorí prežili.

Obete zahynuli. Ale tí, ktorí prežili, sa stali našimi rodičmi a rodičmi našich rodičov. Tí, ktorí prežili, vdovy, sirotky, ktoré prišli o svojich milovaných, zbavené majetku, vyhnané za hranice, zabíjajúce, aby prežili, kvôli ideii alebo kvôli víťazstvu, zrádzajúce aj zradené, zbedačené, so zapredaným svedomím, premenené na katov, mučené aj mučiace, znásilnené, dokaličené, okradnuté, nútené donášať, opijajúce sa od úzkosti bez vidiny svetla, od pocitu viny alebo zo straty viery, ponížené, sirotky, ktoré pretrpeli hlad, zajatie, okupáciu, tábory.

Desiatky miliónov mŕtvych. Stovky miliónov tých, ktorí prežili. Stovky miliónov tých, ktorí svoj strach, svoju bolesť, sústavný pocit ohrozenia prichádzajúceho zo všetkých strán odovzdali deťom, ktoré k tejto bolesti pridali vlastné trápenia, aby tieto strachy zanechali nám.

Jednoducho v Rusku dnes niet jednej rodiny, ktorá by nebola poznačená ťaživými následkami zverstiev bezprecedentných rozmerov, ktoré trvali celé storočie.

Zamysleli ste sa niekedy o tom, do akej miery táto životná skúsenosť troch po sebe idúcich pokolení vašich priamych predkov vplyva na to, ako vy osobne dnes vnímate svet? Ako vnímate svoju manželku a deti?

Ak nie, zamyslíte sa.

Ja som potreboval roky na to, aby som pochopil dejiny mojej rodiny. Zato však teraz lepšie chápem, odkiaľ pochádza môj večný bezdôvodný strach alebo prehnané tajnostkárstvo,

nespôsobilosť dôverovať a vytvárať blízke vzťahy. Odkiaľ pochádza sústavný pocit viny, ktorý ma prenasleduje od detstva tak dlho, ako si len uvedomujem samého seba.

V škole nás učili o zverstvách ne-

meckých nacistov. Na výške o zločinoch červených gárd v Číne a kambodžských červených kmérov. Zabúdali nám však povedať, že zónou najstrašnejšej genocidy v ľudských dejinách, bezprecedentnou svojím rozsahom a dĺžkou trvania, nebolo Nemecko, Čína alebo Kambodža, ale náš vlastný štát. A stalo sa to nie ďalekým Číňanom alebo Kórejčanom, ale trom generáciám vašej vlastnej rodiny.

Často sa nám zdá, že najlepšie sa dá ochrániť pred minulosťou tak, že sa v nej nebudeme špárať, nebudeme sa prehrabávať v dejinách rodiny, nebudeme narážať na hrôzy, ktoré sa stali našim blízkym. Zdá sa nám, že najlepšie je nevedieť. V skutočnosti je to však horšie. Omnoho horšie.

To, o čom nevieme, na nás vplyva naďalej v podobe detských spomienok, prostredníctvom vzťahov s rodičmi. Tento vplyv si nevedomujeme, preto mu ani nevieme čeliť. Často sa nám zdá, že nevedieť je najlepší spôsob ochrany. No najstrašnejší následok traumy je neschopnosť uvedomiť si ju. Následne nie sme schopní uvedomiť si ani to, do akej miery táto trauma vplyva na naše vnímanie reality.

Nie je podstatné, čo tvorí základ tohto strachu dnes, v kom každý z nás vidí nebezpečenstvo súčasnosti, či v Amerike, v Kremli, na Ukrajine, v homosexualite alebo v Turkoche, v morálnej rozvrátenej Európe, v piatej kolóne alebo jednoducho v riaditeľovi podniku či policajtovi pri vchode do metra.

Podstatné je, do akej miery naše súčasné osobné strachy, osobný pocit vonkajšieho ohrozenia je iba fantómom minulosti, ktorú si nepriznávame?

P. S.

Roku 1919, v roku rozvratu a hľadu, môj dedo-vrah umieral na tuberkulózu pľúc. Zachránil ho Felix Dzeržinskij, ktorý odkiaľsi, pravdepodobne zasa len z dajakého "špeciálneho" skladu, dovliekol debničku francúzskych sardiniek v oleji. Dedo ich jedol celý mesiac a vďaka tomu prežil. Znamená to, že za svoj život mám vďačiť Dzeržinskému? A ak áno, ako s tým ďalej žiť?

Preložil Teodor Križka

Keď sa povie niečo je v pravý čas

Zárobky sú slabé. Rodina potrebovala príjem. Náhle zomrel a vdovu prekvapil exekútor, prišiel jej odňať dom. Samospráva, starostka odkúpila od exekútora dom, aby mohla vdova aspoň v dome bývať ako nájomníčka. Toto bolo o angažovanosti. Nepodľahnúť zlému duchu dnešnej doby. Takéto a podobné skutočnosti idú v podprahovom režime. Nevedomované. Stredná Európa potrebuje svoje centrum, ktoré je bližšie k jej regiónom ako to centrum v Bruseli. Ale potrebuje aj angažovaných ľudí. Koľko tém je tu pre psychológiu, nie pre tu iba biopsychológiu, ale tú biopsychoduchovnú psychológiu. Bez tejto triády sa nepodarí obhájiť vedeckú pravdu o človeku.

Nie azyl pred morom, ktorý všade dokola kosí, ale angažovanosť. Na programe dňa je obhájiť vedeckú pravdu. Naozaj si niekto môže myslieť, že liečba šokom bola vedecká metóda?

Čo na to spoločenské vedy?

Okrem Západnej Európy je tu aj Stredná Európa a Východná Európa. Ony potrebujú svoje centrá. Tie tri

časti Európy lepšie počujú svojich občanov. Musia si vytvoriť svoje reprezentácie. To je na programe dňa. Referenčným bodom by mala byť osoba, osobnosť človeka. Môže sa tak vytvárať pravdiviejšia agenda aj života národov Strednej Európy, čo je predpoklad vzájomného poznania a potom aj užitočnej jednoty. Ak sa vyhneme historickým chýb.

Stredoeurópske národy sú počtom menšie národy. Doteraz sa stredoeurópanom nedarilo. Pretože niektoré menšie národy sa pokúsili veci riešiť tým, čo by som nazval „symptom mačacieho chrbta“. Ak má mačka strach, naježí sa, aby vyzerala väčšia a silnejšia. Pokusy o asimiláciu Slovákov, ale aj iných malých národov zase iným malým národom sú toho príkladom. Slovensko je lakmusový papierik, a ten ukazuje zlé sfarbenie.

Na bratislavskom hrade je Svätopluk, ktorému politici odobrili titul Rex, kráľ, ktorý mu patrí. Prečo nemôže byť medzi Prahou, Krakovom a Budínom kráľ Svätopluk?

Rešpekt k slovenskej štátnosti je mierou, aké procesy sa v strednej Európe vynárajú. Či sa darí spolupráca na spoločnom osude. Aj Veľká Morava bol pokus o Strednú Európu s kráľom Svätoplukom. Aj Uhorsko bolo takým pokusom a malo stredoeurópske poslanie. Aj Rakúsko-Uhorsko malo svoje stredoeurópske poslanie. Rakúšania sa starali o zjednotenie Nemcov viacej ako o stredoeurópske národy. Aj Poľsko-litovská únia mala aspirácie udržať Strednú Európu, ale jej kráľ zahynul pri Moháči.

Stredná Európa potrebuje objaviť ľudskú osobnosť, ľudskú osobu a jej nároky. Toto je potrebné monitorovať. A to by mala byť analýza neúspechov doterajších pokusov o strednú Európu bez tých chýb, ktoré spôsobili nezdar týchto pokusov. A odvahu k pravde pre novú syntézu. Predpokladom tejto analýzy a syntézy je kvalitný názor a nároky v tejto oblasti. Rešpekt k pravde. Opustiť heslo: sme takí malí, že pravdu si nemôžeme dovoliť povedať. Stredná Európa musí odmietnuť vojnové prípravy proti

Rusku. Veď toto je jej časť. To je antisociálne. Musí odmietnuť byť figúrkou na šachovnici. Nezávisle od Západu aj od Východu. Dosiahnuť sa to dá iba spoluprácou národov Strednej Európy.

Strednú Európu a cez ňu Európu môže zachrániť iba kresťanstvo. Má pre rozdiely vopred určené vzdialenosti. Miery. Potom to, že je niekto muž a niekto žena, neprekáža. Naopak, utvára potrebný celok. Že je niekto rodič a niekto dieťa, zakladá vzťahy, ktoré sú nenahraditeľné. Je to o hierarchii, ktorá utvára bezpečie pre dieťa. Kresťanstvo zachováva potrebné vedomie, že človek má okrem tela aj dušu. Ona oživuje telo. Kresťanstvo potvrdzuje poriadok vo vzťahu biologického, psychologického a duchovného v hierarchii, že vyššie riadi nižšie. Kresťanstvo treba hlásať všade tam, kde ho niet. A tu netreba čakať na nejaký „pravý čas“. Ale hlásať ho v každý čas. Tak ako to robil Andrej Hlinka.

STANISLAV HVOZDÍK

Pápež, blahoslavený Pavol VI. vydal 14. februára 1969 apoštolský list *Antiquae nobilitas* na spomienku tisícročia výročia smrti svätého Cyrila. Spolu s bratom Metodom ich nazýva „Otcami vlasti“ a odporúča: „Na svätého Cyrila a Metoda hľadte očami plnými obdivu. Obracajte sa na nich prosbami a modlitbami, spojení v láske, ktorá nad všetkým víťazí. Vezmite si ich za vodcov a orodovníkov na dobrej ceste, ktorí zasluhujú úplnú dôveru...“

Tohtoročný slovenský historický kalendár prináša a oživuje viacero udalostí národných dejín. Bezpochyby neodmysliteľne k najvýznamnejším patrí 1150. výročie uznania slovanského liturgického jazyka. V Ríme, baptistériu baziliky Panny Márie Váčšej, svedčí umelecké dielo Mikuláša Klimčáka s nápisom: „V tejto bazilike pápež Hadrián II. roku 868 schválil a posvätil staroslovenské bohoslubné knihy slovanských apoštolov sv. Konštantína – Cyrila a sv. Metoda.“ Samo zrejme, pri významnom výročí myslíme v širších súvislostiach. S úctou a vďakou predovšetkým na svätých vierozvestov, cisára Michala III. „pápežov Hadriána II. a Jána VIII., Koceľa, kráľa Svätopluka, nitrianske knieža Rastica. Ten vo svojej štátnickej zrelosti si uvedomoval, čo bude najlepšie pre našich predkov, starých Slovákov. Videl a konal. Vzoprel sa a nechcel slúžiť cudzím. Dnes by sme povedali, politika zdravo národne orientovaná; či s Milanom Rúfusom: „Nie je nijakou rozkošou byť Slovákom, a predsa sa mi nežiada byť iným...“ Ďakujeme a myslíme na Leva XIII., sv. Jána XXIII., kardinála Tisseranta, bl. Pavla VI., sv. Jána Pavla II., ktorí s veľkým uznaním oceňovali význam misionárskeho diela sv. Cyrila a Metoda u našich predkov. Nie sú tu počiatky lásky Slovákov k Petrovmu stolcu a Kristovým námestníkom? S vďakou si spomíname na kňazské osobnosti minulosti. V neposlednom rade na snahy a cieľavedomú prácu slovenských kňazov a biskupov; rodoľubov i laikov v Ríme, zahraničí i vo vlasti, počas nedávnej komunistickej totality. Na kardinála Jána Chryzostoma Korca, slovenských gréckokatolíkov... Na všetkých, ktorí

„ťahali v cyrilo – metodskej brázde.“ Udržovali význam a živú spomienku novátorského pozhnaného pôsobenia, veľkého misionárskeho diela sv. Cyrila a Metoda pre národ a Cirkve. Myšlienky sa včul' uberajú do Carihradu, Thessaloník, Ríma..., do baziliky sv. Klimenta, k hrobu sv. Cyrila, sv. Praxedy, ... Pápežského ústavu sv. Cyrila a Metoda, ... do Reichenau a Ellwangenu. V duchu sa uberajú na Devín, na Moravské – Slovácko: Velehrad, Uherské Hradište,

RUDOLF MASLÁK

Veľké výročie

Mikulčice...; ale aj Kopčany, Zlaté Moravce, Spišskú Kapitulu, Michalovce, ...do Bojnej či Žiliny... Predovšetkým však do sta-robylej Nitry, matky slovenských miest, sídla arcibiskupa Metoda. Nitra: už predtým bola dlho na mape Európy. V Nitre knieža Pribina roku 828 dal vysvätiť prvý kostol na počesť misijného biskupa a mučeníka z Akvitánie svätého Emeráma (pochovaný v Regensburgu). Počas druhej pastoračnej cesty na Slovensko (r. 1995) pripomenul sv. Ján Pavol II.: „slovenský Betlehem“ kde sme sa zrodili pre Krista. V Nitre bolo preukázateľne založené roku 880 najstaršie biskupstvo v stredno – východnej Európe, kde pôsobili svätí bratia. Priniesli evanjelium - v reči ľudu: „Iskoní bie Slovo i Slovo bie u Boga i Bog bie Slovo ...“ (Jn 1,1); prel.: „Na počiatku bolo Slovo, a to Slovo bolo u Boha a Boh bol Slovo...“

Svätí bratia „sa nechali viesť apoštolským ideálom svätého Pavla“ (por. Gal 3, 26 – 28). V horlivej misionárskej činnosti pochopili a uznávali originalitu našich predkov. Svätý Ján Pavol II. ďalej v encyklike *Slavorum* apostoli (r. 1985) napíše: „Pre dosiahnutie plnej katolicity, každý národ, každá kultúra má vo všeobec-

nom pláne spásy určenú svoju vlastnú úlohu.“

Preto aj po stáročiach vebíme Božiu prozreteľnosť, dobrotivého Boha, že k nám poslal svätých Otcov vo viere - svätých Cyrila a Metoda. Veď aj po stáročiach nás s nimi spája ten istý život v Duchu Svätom. To isté Božie Slovo, tá istá obeta, ktorú slávili už pred viac ako 11. storočiami v starobylej Nitre. Odtiaľto našim predkom, ktorých sme my potomkovia, zažiarilo svetlo viery

vychotovit' biskupstvo Rottenburg – Stuttgart. Sú však ešte aj ďalšie dôvody prečo sem Slováci putujú?

Každý človek, ktorý sa chce rozvíjať, primerane žiť, usporiadať si svoju budúcnosť musí sa vracat' ku svojim koreňom. K prameňom, pri ktorých nanovo zistí kým je, odkiaľ prichádza. Opakovanie je „matkou múdrosti“. Slávime historické výročia a jubileá. Spoločenské i osobné. Vraciame sa na hroby svojich drahých. Na miesta, kde sme prezili

verných požehnáva. My všetci: rodiny, starší, mladí, deti ..., a duchovenstvo máme spolu vydávať svedectvo o Kristovi a nedať sa zastrašiť „zajatím.“ Vnímame, ako dnešná spoločnosť priamo ponúka rôzne formy súdov, väzenia, otroctva a okov. My mnohí rôzne okovy aj pociťujeme. V nás nech sa však vzmáha Božia milosť, dobro, láska k Bohu a blížnemu.

Pri pohľade na bohatstvo odkazu sv. Metoda v Ellwangene, obrovského duchovného cyrilo –

neopakovateľnú radosť, ale aj ťažké chvíle. Miesta nám sprítomňujú historické osobnosti a ich prínos pre Cirkve a národné spoločenstvo i náš život. Oživujú dejinné udalosti, ktoré sa udiali dávnejšie, či prednedávnom. Záleží nám, aby neupadli do zabudnutia. Iba pravdiví ľudia sa vedia vrátiť k počiatkom, prameňom, hrobom, pamätníkom, „znameniam časov,“ aj keď vari dávnej minulosti, uplynulým.

Práve preto prichádzame do Ellwangenu. Neprichádzame sem plakať. Prichádzame na miesto straty slobody a veľkého uponiženia svätého arcibiskupa Metoda, aby sme nežili v okovách dnešných čias. Zmanipulovaní terajšími štruktúrami, obratí o slobodu ducha, svedomia a viery v jej vyznávaní. Práve v Ellwangene sa nachádza veľmi silný odkaz. Autentické svedectvo jedného života pre budúcnosť všetkých: zostať a byť verný. Trpieť pre Krista, nebať a nehanbiť sa, ba nezaprieť vieru v Boha a seba. V čase veľkých zmien, kríz a strát kresťanských hodnôt, ba dokonca viery v Boha, nanovo premyslieť a uvedomiť si, čo všetko sme z Božej prozreteľnosti a dobroty dostali do vienka. Nielen na úrovni národného spoločenstva, ale aj osobného. Odkiaľ som, kým a čím som, kam idem? Vieme, že Boh svojich vďačných a

metodského dedičstva, ku ktorému patrí historické 1150. ročné výročie schválenia slovanskej liturgie v reči našich predkov zakľúčime myšlienkami plnými nádeje sv. Jána Pavla II. z encykliky *Slavorum* apostoli: „Budúcnosť! Hoci z ľudského hľadiska sa môže zdať plná hrozieb a neistoty, predsa ju s dôverou skladáme do tvojich rúk, nebeský Otče a prosíme pritom o príhovor Matky tvojho Syna i Cirkvi, Matky tvojich apoštolov Petra a Pavla i svätého Benedikta, Cyrila a Metoda, Augustína a Bonifáca i všetkých hlásateľov evanjelia v Európe, ktorí silní vo viere, nádeji a láske, hlásali našim otcom tvoju spásu, tvoj pokoj a svojou namáhavou duchovnou siatbou začali budovať civilizáciu lásky a nový poriadok, založený na tvojom svätom zákone a na pomoci tvojej milosti, ktorá na konci časov oživí všetko a všetkých v nebeskom Jeruzaleme.“

„Svätí Cyril a Metod, spolupatróni Európy, orodujte za nás!“

„Dedičstvo otcov, zachovaj nám Pane!“ Aj dnes: „Zhliadni milostivo na naše kráľovstvo a nevydaj cudzím, čo je naše. Nedopušt', aby sme sa stali korisťou národov pohanských“ (Kyjevské listy, omšová modlitba z 9. stor.).

Don Augustín Nádaský by sa dožil 88 rokov

Don Augustín Nádaský sa narodil, podľa cirkevného kalendára, 2. októbra 1930 v deň Anjelov strážcov.

Pre nás, ktorí sme študovali a vyrastali v Ríme, pre nás žiakov a odchovancov dona Nádaského tento deň „anjelov strážcov“ ako keby mu bol ušitý na mieru.

Tento deň a jeho svätí patróni ako keby si ho boli vybrali spomedzi miliónov detí a pripravili na neľahkú úlohu.

Don Bosco mal mimoriadnu úctu k anjelom strážcom a svojich chlapcov zveroval pod ich ochranu. Aj rakúska saleziánska provincia je zverená anjelom strážcom ako patrónom ich provincie a celej saleziánskej činnosti.

Don Augustín Nádaský mal taktiež veľkú úctu k anjelom strážcom a myslím, že si obaja „padli do oka“: vzal si ich za vzor na celý život a my, jeho žiaci sme si toho boli v Ríme aj vedomí a sme to denne doslova „hmatateľne“ cítili...

Tak ako anjel strážca je všade: pri nás, nad nami, vedľa nás, v nás, počas dňa i počas noci, tak aj don Nádaský bol pri nás, vedľa nás... stále s nami.

On poznal lepšie nás, ako sme my poznali sami seba! A to preto, lebo bol stále s nami od rána až do večera a od večera do rána, i počas noci a počas nášho spánku.

To nie je iba vymyslená rétorická fráza, je to skutočnosť, je to empirický zážitok toho, čo to zažil a skúsil, čo o tom píše, ako svedectvo veľkého človeka, nášho vychovávateľa, učiteľa, profesora, duchovného radcu i školského poradcu - dona Augustína Nádaského.

Anjel strážca, - vhodnejší deň, dátum a meno mu už nikto nemohol ani dať a ani vymyslieť. Don Nádaský bol anjelom strážcom svojich chlapcov a svojich zverencov, o ktorých by sa bol bil do posledného dychu, i za cenu života.

Nikdy nedovolil krivé slovo na svojich zverencov, lebo oni neboli iba jeho žiaci, ale jeho deti,

duchovné deti! Nedovolil, aby jeho žiakom a zverencom niekto pridieval dajakú prácu, aby im niekto nariaďoval, prikazoval alebo zakazoval.

Oni, jeho žiaci, teda my sme neboli len jeho žiaci, ale aj jeho deti; on vedel najlepšie, čoho je každý jednotlivec schopný, na ktorú a akú prácu sa hodí, čo dokáže, čo je nad jeho sily, vedel, či to zvládne, alebo nezvládne, a preto nikdy nekládol na nás väčšie bremeno, ako čo sme vládali uniesť.

A práve preto, ako nikto iný, nám mohol „vstúpiť“ do svedomia a povedať aj prisne, i tvrdšie, ale pritom vždy otcovsky a s povzbudivým slovíčkom: coraggio, Janko, Jožko, Miško, Števo ...

Coraggio, pán radca, coraggio don Nádaský a vďaka, srdečná vďaka za všetky tie prebdené noci a ustrážené chvíle, ktoré nás chránili a uchránili pred každým zlom.

MICHAL KAŇA

žiak a odchovanec Slovenského gymnázia v Ríme

**CENU
JÁNA
HARANTU**

udeľovanú autorom
z radov zasvätených osôb
získala sestra
Terézia Šmidová
(s. S. M. Bonaventúra, OSF)

TAK MÁLO
POZNÁME

*Môcť dotknúť sa
nohami Svätej zeme,
o ktorej my všetci,
smrteľníci,
tak málo poznáme,
tak málo vieme.
Nič nevieme.
Len raz Boh zostúpil
do zemských strání,
Najvyšší prebýval,
chodil i pracoval
tu medzi nami.
Bol tu Boh s nami,
a preda zostáva
mnohému neznámy,
keď srdce človeka
tomu sa bráni,
byť už tu
presvätým bývaním:
Svätému v darovaní.*

ZBYTOČNE A NIKTO

*Zbytočne by som sedela
pri kúsku chleba,
keby v ňom nebolo
skutočne teba,
môj Pán a Boh
a moje všetko.
Preto som tu,
že si Ty a bez Teba
niet ničoho,
i človek bez teba je
len veľké nič,
nezmysel - nikto.*

MÔJ TIEŇ

*patrí ku mne,
čo o ňom viem?
Slnko ho pre mňa vyčarí,
vzdychám si,
nevidím im do tváří:
ani slnku ani tieňu,
čakám tú veľkú premenu,
na miesto,
kde nebudem mať tieň,
na svetlo, ktoré ma odtieni,
odhalí všetko skryté
tak ako záhadu*

*prázdného hrobu,
na miesto,
kde je už len svetlo
bez tieňov
a večný nemenný deň.*

PRVÉ MIESTO

v kategórii poézia
získala
Emília Filipová

Jurinova jeseň 2018

14. ročník literárnej súťaže v duchovnej tvorbe,
venovanej pamiatke kysuckého rodáka,
exilového spisovateľa Pavla Hrtúsa-Jurinu

SNOVÉ
INOTAJE

*Modrý opar rána
lačno pijú stromy,
pri jazere tichom
z rozprávkovej ríše.
Chcem ešte raz dýchať
vône skryté v listoch,
chcem sa dotknúť stonky
ružového kvetu.
prečítať čo píše
jazero tým horám
tajomným a hmlistým.
Zabudnúť sa v tráve
a dať zbohom svetu.
Podstúpiť premenu
ľudskej dočasnosti
na tajomné sily
skryté v hradbách vekov.
Pri leknách ružových.
kde tancujú víly,
necítiť a zaspáť
medzi sviežim listím*

KEĎ ZOMRÚ KVETY

*Vždy v podvečer hľadám
stigmy leta.
Záplaty zaoranej trávy,
vypĺznuté šstice púpav
a deravý klobúk
lopúcha.*

*Nikto už nič nečaká,
ani bodliaky.*

*Posledné zdrapy košiel'
im včera
rozdúchal severák.*

*Nikoho nik nečaká.
Pomaly dopisujem stránky.
Na zimomravé riadky
mi cez plece hádže tieň
rameno slnečných hodín.
Čierny vták.
Práve sa liahne noc.
Tráva sa do brázd ukladá*

*že visí nad úbočím
v nežnom závoji.
Ako ty visíš vo mne...*

*A celý deň je napoludnie
lebo si mojím poludním.*

*Ráno aj večer vystierajú
ruky k tomu stredu,
k tomu predelu.*

A všedný deň dnes

*osamelá -
bez uspávanky.*

*presne napoludnie
zrazu obliekol si nedeľu.*

DRUHÉ MIESTO

v kategórii poézia
získala
Karolína Kováčová

SKORÉ RÁNO

*Len keď mi vezmeš všetky slová,
naozaj prehovorím
s tvojím prstom na perách.
Len v objatí rozpoznávam,
že najväčšie rany sa
netvorí úderom,
ale sú ako ovečka
odvrhnutá z hrude.

A krv preda i tak odpúšťa
v momente preliatia.
Preto tak veľmi bolí miesto,
ktoré bude nespasené.*

*A tak vymlčievam modlitbu:
Objím ma celú,
zvnútra ma objím!!!*

*A tam, kde sa o tlkot opreli
tiché pery,
odrazu vyvrelo slnko.*

POLUDNIE

*Vykrojí si z rúk slnko.
A dolu stráňou
zlatom zaplačú oči,*

VEČER
V KRAJINE

*Na kraji krajiny
na kúsky nás krájal
nevädzový dážď.*

Voňali maliny...

*Tie, ktoré po kvapkách
priezračnou čepel'ou
vykrajoval z nás.*

*Na okraji lesa
mlčali sme sa...
Pršali do nás vrchy, doliny.*

*S mokrými očami,
išli sme kvapky pást'
blízki a neznámi.*

*Boli sme uprostred,
v sebe aj nad nami.
Spolu a každý zvlášť.*

*Vietor -
brat krajiny,
do tlejúcej búrky
rozostlal nám plášť.*

Jedli sme maliny...

PRVÉ MIESTO
v kategórii próza
získal
Jozef Páleník

PLATÍ TO

Sedával pri mestskej bráne, vždy starostlivo dbajúci o svoj zovňajšok, zaujatý vykonávanou činnosťou, no jedným okom akoby napoly poškuľoval po ľuďoch prechádzajúcich okolo. Bolo ich neúrekom. Ved' v strede mesta ani málo ľudí nie je. Tí, čo išli okolo, si ho nemohli nevšimnúť. O podobnosť akoby z druhého brehu sa usiloval aj on, prezentujúc navonok strojený úsmev. Sporadicky sa pri ňom niekto pristavil a prehodil s ním pár slov, rovnako sporadicky mu tí, čo mali záujem o svoju podobizeň stvárnenú ceruzkou na papier, trpezlivo sedeli ako model. Onen muž bol totiž pouličný maliar. Umelec, dalo by sa povedať. Zavše sa tváril, ani čo by pojedol podstatnú múdrosť sveta, ale to k ľuďom z takýchto spoločenských vrstiev azda aj patrí. Ak aj nie naozaj, tak aspoň akože.

Občas som sa pri ňom pristavil i ja. Vždy fľochol ma mňa pohľadom akože ma registruje. A čakal, či opáčim otázkou. Alebo aj oznamovacou vetou. Niekedy som len mlčky postál, akoby som kontroloval či hodnotil

prácu, možno si myslel, že vyberám z vystavených obrazov, inokedy som prihodil zopár uznanlivých slov. A vôbec neboli len zdvořilostné. Vskutku bolo čo chváliť.

Jedného dňa, keď sa zdalo, že minimálne naše myšlienky sa už dobre poznajú a pohľady si azda aj tykajú, som si trúfol vysloviť otázku.

„Majstre, vidím, že maľujete portréty, zátišia, krajinky a podobne. Skutočne namaľujete čokoľvek?“

„Pochybujete?“ napoly ironicky vyslovil rovnako znejúcu, teda pochybovačnú otázku.

„Pochybujem.“

„Tak nemusíte,“ dodal veľavýznamne, vedomý si svojej pravdy vychádzajúcej z dlhodobej rutiny, pričom neprestával maľovať.

„Stavme sa, že nie“, nadhodil som ponuku a už-už som vystieral ruku na uzavretie stávk, keď som si uvedomil, že ešte neboli stanovené podmienky pokuty za prehru jedného z nás. Pochopil to aj on, pretože sa lakonicky spýtal:

„O čo?“

Chytil sa teda.

„Ak prehrám, kúpim vám súpravu pláten na maľovanie, rovnako súpravu štetcov a farieb, aké si zaželáte. Avšak ak prehráte vy, vyberiem si od vás tri obrazy, ktoré sa mi budú najviac páčiť a vy mi ich dáte gratis. Myslím, že sa mi budú páčiť tie najhod-

notnejšie“, oznámil som mu s figliarskym úsmevom a vystrel som smerom ku nemu pravicu s príslovečnou otázkou „tak teda platí?“ Bola už len formalitou, či skôr posunom, ktorý on akceptoval. Podal mi ruku a ja som vyriekol onú známú zaklínaciu formulu – jelito-kopyto, platí to, doplnenú o neodmysliteľné poklepanie jeho i mojej ruky a ich následné „preseknutie“.

Nastala chvíľa ticha, počas ktorej sme sa akoby oľukávali, kto bude pokračovať. Podarilo sa to pouličnému maliarovi.

„Tuším, že mám namaľovať čosi podľa vášho želania. Čo to teda má byť?“

S odpoveďou som pár okamihov čakal. Nie, že by som ju nevedel, lež celej transakcii som akoby dodával vážnosť. Keď už čakanie hustlo, položil som na molekuly vzduchu otázku:

„Vedeli by ste namaľovať aj skutočnú Božiu podobizeň?“

Zastavil pohyb ruky, ktorou maľoval, odlepil tuhu od papiera a zamyslene sa pozrel kdesi medzi skicu a mňa. Keď usúdil, že jeho odpoveď bude už správna, vyslovil ju.

„Vedel. Prečo by som nemal vedieť?“ spojil oznamovaciu vetu s opytovacou a pokračoval. „Ved' ich je už veľa stvárnených, stačí vziať niektorú predlohu a podľa nej namaľovať obraz.“

Pousmial som sa. „Ale to sú

vykonštruované podobizne, ktoré vznikli v predstavách autorov. No skutočná, tá je ... no ... ktovie aká. Nik z nás totiž Pána Boha nevidel, takže nepozná jeho podobu. Ani vy“, dôvodil som.

Maliar sa ma ešte chvíľu snažil filozofickými úvahami presvedčiť, že to nie je celkom tak, ale to boli len záchvevy prirodzenej a intuitívnej obrany. Pochopil a uznal, že je to tak, ako som povedal. Že skutočná Božia tvár je pre nás bežných smrteľníkov neznáma.

„Vyberte si tie obrazy,“ pomkýnal ma v snahe splniť podstatu prehratej stávk.

Váhal som, pretože mne v podstate ani nešlo o to získať ich, ako ukázať pouličnému maliarovi, že čo ako je rúči, ešte je čosi, či ktosi na nebesiach, na stretnutie s ktorým čakáme, aby sme uvideli jeho tvár. Týmto smerom sa zrejme uberali aj aktuálne myšlienky maliara pri mestskej bráne, pretože rozhodným hlasom vyriekol:

„Ale predsa namaľujem jeho skutočnú podobu a tú stávk vyhrám. Pravda, ak ešte bude platná. V posledný deň, keď zostúpi na túto zem, aby nás súdil. Vtedy ho uvidíme. Aj ja. A môžem ho namaľovať ...“

Len aby na to bol čas a priester, zašomral som si popod nos, ale nevdojak som prikývol. A polohlasne som dodal. „Len kedy to bude. Ktovie. Kto vie? Len ON!“

Definitívne výsledky 14. ročníka literárnej súťaže Jurinova jeseň

Odborná porota v zložení Teodor Križka, Katarína Džunková a Ján Gallik udelila v 14. ročníku literárnej súťaže Jurinova jeseň tieto ceny:

CENA JÁNA HARANTU:

Terézia Šmidová
(S. M. Bonaventúra, OSF)

POÉZIA

I. miesto
Emília Filipová
2. miesto
Karolína Kováčová
3. miesto
Zuzana Martišková

ČESTNÉ UZNANIE:

Danica Jančárová,
Marianna Ibrahimí,
Peter Šípoš,
Ján Kováčik, Marek Sopko,
Marek Drozd,
Dominika Petriková, Ľuboš Juruš,
Antonín Drška,
Júlia Rakovská, Jana Cigániková,
Marta Sláviková,
Sr. Anežka Alžbeta Žatková,
Magdaléna Martišková

PRÓZA

1. miesto
Jozef Páleník
2. miesto
Eva Eperješiová
3. miesto
Zuzana Martišková

ČESTNÉ UZNANIE:

Katarína Holcová, Jozef Kottra,
Judita Ďurčová, Marianna Ibrahimí,
Milan Maťaše, Nikola Lukáčiková

Mnohí chcú byť natoľko perfektní, že strácajú rozum a nie sú ani efektní

Existuje jedno veľké a hlavné pokušenie, a to pokušenie perfekcionizmu. Pokušenie byť ako Boh, všetko presne zafinancovať a určiť. Akoby sme zabúdali na to staré latinské porekadlo "Deus semper maior", teda Boh je vždy väčší - ako všetky naše predstavy o ňom.

Netreba pochybovať, že Cirkev dneška čelí veľkému rozvratu a pri jej kritike sa vyťahujú aj chyby z minulosti, hlavne tie, ktoré vznikli z túžby po dokonalom a nekritizovateľnom. Sú iste mnohé nepravosti reálne a zdokumentované, ale keďže my ľudia vôbec nie sme perfektní, vyskytujú sa v každej organizácii, či už náboženskej, alebo ateistickej, a čím je tá organizácia väčšia a čím dlhšie účinkuje, tým je tých nedokonalostí viac. Tí ohniví kritici kresťanstva si vôbec uvedomujú, koľko krivd a tragédií stihli urobiť všelijaké revolučné a komunistické strany pri nepomerne menšom počte a pri oveľa kratšej dobe účinkovania?

Tí zapálení reformátori, ktorí sa, podnecovaní diablom, vysky-

tujú od počiatku ľudského sebaudomienka, si nepripúšťajú, že ani oni dokonalú spoločnosť nevytvoria a svojimi násilnými premenami zvyknú danú situáciu len a len zhoršiť. Áno, ľudia sú zlí, klamú, podvádzajú a kopú predovšetkým za seba a za svojich. Ale bolo to

kým? Ježiš nám prísne duplikuje: "Kto povie svojmu bratovi hlupák, zaslúži si odsúdenie vysokej rady a kto mu povie blázon, zaslúži si pekelný oheň." A môžeme pochybovať, že tí hlupáci a blázni sa medzi nami nevyskytujú, nevyskytovali sa a nebudú sa

na svete sú prokurátori a novinári. Ale uvedomme si aj to, že často im nič iné ani neostáva...

Biblia je kniha reality a kresťanstvo, a vo veľkej miere aj iné náboženstvá, sa snažia o reálny pohľad na svet, napriek existencii a propagácii zázrakov a dogiem.

ktoré v histórii narobili veľké škody a iste ešte narobia.

Ten rozvrat, ktorý som spomínal a tie mantinely, ktoré sa momentálne prekračujú, zasahujú do základov ľudskej existencie a intimity. Násilím sa likvidácia kresťanstva nepodarila, tak sa ide na to okľukou - likvidáciou morálky. Škodlivosť hriechu sa nenápadne popiera, zľahčuje a ospravedlňuje. To, že ľudia dokážu vyprodukovať neuveriteľné hlúposti a zvrhlosti, akoby sa prestávalo registrovať. Isteže treba byť k jednotlivcom milosrdní, aj k tým homosexuálnym. Ale takisto máme byť chápaivi aj k pedofilom, sadistom, lenivcom, zlodejom a iným vyznávačom cieľov mať všetko tutti frutti a pritom zadarmo, bez ohľadu na druhých a na celé spoločenstvo? Toto sa týka ľudí vo všeobecnosti, bez rozdielu kategórií.

Znovu teda opakujem: Budme milosrdní a dokážme odpúšťať, ale nestrácajme pritom zdravý rozum a zmysel pre realitu!

Trikrát Vlado Gregor

niekedy ináč a môže to byť ináč? Hovorí sa o satanovi, že je otec lži. Ale pritom v Desatore nenájdeťme paragraf "Neoklameš", hovorí sa iba o krivom svedectve, ktorým úmyselne druhým ubližujeme.

Láska vraj zakrýva množstvo hriechov, ale aká je tá reálna láska aj voči sebe, aj voči našim blíž-

vyskytovať? "Nesúďte, aby vás neposúdili." Ale dá sa aj toto ďalšie zlaté pravidlo v praktickom živote vždy a perfektne dodržať?

Rozprával som sa s jedným starým prokurátorom, bola to len chvíľa na zastávke trolejbusu, ale s hlbokým presvedčením mi stihol zdublikovať, že najväčšie k...

Tie dogmy však často vyjadrujú určitú skúsenosť a vymedzujú mantinely, ktoré sa väčšinou dajú vyjadriť len prostredníctvom príbehu a jeho významu. Ťažko ich zmysel vystihnúť slovami, lebo predovšetkým vymedzujú hranice, ktoré by sa nemali prekračovať. Sú konkrétnou brzdou opovázlivosti,

Národy a ľudia sa ohovárať ako najatí a nechápu, že svet je celkom guľatý

Na jednej strane nepochybujem o tom, že Boh je neuveriteľne konkrétny, osobný a milosrdný. Tak nám to zjavil v Ježišovi a je čudné a podivuhodné, ako málo ľudí je schopných to pochopiť. Je to asi dané tým, že na druhej strane, akákoľvek organizácia musí mať aj abstraktné, zovšeobecňujúce a neosobné zákony a pravidlá. Ako sa hovorovo povie "Padni, komu padni."

Ježiš chápe ľudí a hovorí o nekonečnej potrebe odpúšťať, ale na druhej strane zdôrazňuje úctu k Zákonu a jeho predstaviteľom. Upozorňuje, že máme počúvať duchovných reprezentantov národa, ale nekonať podľa ich skutkov, lebo hovoria a nekonajú. Nedajú sa tieto výsťažné slová aplikovať aj na súčasnosť?

Je ľudským zvykom iných kategorizovať a posudzovať, aj jednotlivcov, aj skupiny, viery a národy. Ale to dobro a zlo je vo všetkých týchto kategóriách neuveriteľne pestro pomešané. Nemôžem si namýšľať, že zavediem nejaký gregorizmus a inštalujem gregorovskú cirkev, ktorá bude kvalitatívne iná ako všetky ostatné! Pretože ľudia sú takí, akí sú a vo všetkých národoch a skupinách sa nájdú aj dobrí a veselí ľudia, aj riadne hovädka, ak to chcem vyjadriť jemne a spisovne.

Je totiž teraz tendencia tvrdiť, že Západ a kresťanstvo sú zlé a Východ a pohanstvo sú lepšie, že Briti a Francúzi sú násilnícki kolonialisti a my Slovania sme tí tradičnejší

a lepší. Pozrime sa však lepšie na tie brvná vo vlastných očiach! Koľko násilia a hlúposti je vo vzťahoch medzi Srbmi a Chorvátmi, Poliakmi a Rusmi! Ani medzi Čechmi a Slováckmi to nebolo za tých sto rokov vždy ružové, priazračné a nevinné.

V každej skupine, národe a či organizácii teda nájdeme klady i záporny, ináč by sa neudržali ani minútku. Západ je možno chladnejší a formálnejší, ale poriadok a aspoň základná úcta k individualite tam fungujú lepšie ako u nás a ešte ďalej. Jeden môj rusínsky kamarát si povzdychol, že čím ďalej na východ, tým sú ľudia väčší hulváti... Je teda pre všetkých výhodné naučiť sa niečomu od tých iných a vážiť si to.

Ak nadávame len na západné

kresťanstvo, uvedomme si láskavo, že hoci má veľké chyby a konkrétne nedostatky, v žiadnom regióne zeme-gule to zatiaľ nefunguje lepšie ako v oblasti poznamenej tou "zdegenerovanou a prehnitou" západnou civilizáciou.

Celou touto, možno príliš všeobecnou, úvahou, chcem povedať, že bez vzájomnej úcty a schopnosti odpustenia civilizácie nefungujú a rúcajú sa, že čínske metódy mučenia sú omnoho rafinovanejšie a krutejšie, než boli inkvizičné, že Japonci sa vo vojne nesprávali o nič humánnejšie, ako nacisti a že východné tradície typu harakiri, kamikadze a aziatskej kastovníckej hierarchie nie sú o nič ľudskejšie, milosrdnej-

šie, vzdelanejšie a perspektívnejšie od tej hanobenej a podceňovanej európskej a kresťanskej civilizácie.

Vážme si teda svoje hodnoty a neplujme na našu históriu a tradície. Pretože len tak môžeme mať úctu k iným a pochopenie pre iných, takých istých ľudí, ako sme my, aj keď podliehajúci diametrálne odlišným tradíciám a zákonom. Ježiš nemá rád pýchu a preceňovanie sa, ale už vôbec nie sebaopodceňovanie, relativizáciu, nekonceptnosť a zúfalstvo. Verme teda, že skutočne nám vybavil a zariadil toho Potešiteľa, Ducha Pravdy, ktorý nás v priebehu celých tragikomických ľudských dejín postupne naučí všetkej pravde.

Často práve tí žijú v skutočnej realite, ktorí majú holé ruky a holé r...

Robíme sa slepými, ak nechceme vidieť, že okolo nás vzrastá veľké znechutenie, ba až nenávisť nielen voči katolíckej Cirkvi, ale aj voči kresťanstvu a dokonca aj voči Biblii. Začnem s tým najnepochopiteľnejším, teda s odporom k Biblii. Zoči-voči súčasnej svetovej situácii aj mňa udivujú knihy kňaza Ezdráša, laika Nehemiáša a osobitne kniha Ester. Práve na udalosti opísané v posledne menovanej sa vzťahuje sviatok Purim.

Je naozaj trochu nepochopiteľné, keď vtedy židia pijú a tancujú od radosti nad tým, že sa im podarilo zlikvidovať veľkú časť elity národa, medzi ktorým žili a z ktorého profitovali... Pritom aj ten Ezdráš

a Nehemiáš boli závislí od perzskej podpory a asi by to, čo sa im podarilo, bez nej ani nedokázali. Zvlášť paradoxné, ba až komické mi to pripadá, keď si uvedomím súčasné vzťahy Iránu a Izraela. Aj dávne udalosti zanechávajú svoje stopy a hlavne v poslednom čase sa stále viac ukazujú pravdivými Kristove slová, že nič nie je tak skryté, aby to časom nevyšlo najavo.

Vidím už dlhšie viacej rôznych a zásadných nepochopení našich a aj židovských svätých kníh. Ony totiž, na rozdiel od iných náboženských príručiek, nezobrazujú recepty, ale procesy a následky, ku ktorým tieto procesy vedú. Ak radikálne odsudzujeme židovský prístup k realite,

skúsme sa vžiť do ich situácií a predstavujeme si, čo by sme robili my na ich mieste, ak by sme chceli momentálne zachovať svoje spoločenstvo a pritom mu ešte dať pevnú nádej do budúcnosti.

To nehovorím ako filosemita, ale ako milovník reality. Skúsme si uvedomiť aj to, že tie naše realistické príručky nám neukazujú len to, čo máme robiť, ale predovšetkým to, čo robiť nemáme, nielen to, akí by sme mali byť, ale hlavne to, akí naozaj sme.

Veľa ľudí takisto nevie nájsť suchú nitku na katolíckej Cirkvi. Ak pretrvala toľké stáročia, musela ľudom aj niečo dávať a v niečom im aj konkrétne pomáhať! Dokážete

s čistým svedomím povedať, že v nej bolo viac vagabundov ako obetavých a svätých ľudí?

Najtízšie pre človeka, a to aj pre veľmi svetaznalého a skúseného je rozmýšľať v alternatívach a dokázať si predstaviť varianty historických a aj súčasných pomerov, možnosti vývoja a reálneho prístupu k minulosti a aj k súčasnosti zároveň. Mnohí mi vyčítajú mentorstvo a moralizovanie, ale ja chcem len vidieť svet taký, aký naozaj je.

Možno sa mýlim a mnohých pohoršujem, ale píšem o tom, čo zažívam a ako to vidím. Aj keď vidím stále horšie a možno aj moje myslenie je už po šesťdesiatke na úpadku... Modlite sa teda za mňa, aj za Petrovu

lodičku, aby sa znovu, ako už toľkokrát, vymanila zo všetkých ohrození a problémov, ktoré si často aj vlastným zavinením sama sebe spôsobuje.

Na záver chcem vysloviť nádej, že napriek všetkým svinským a zradným manipuláciám a čoraz rafinovanejšiemu presadzovaniu nezmyslov, v konečnom dôsledku naozaj zdedia zem tí pokorní, tichí a možno aj nezaslúžene a vynútené opravdivo realistickí.

Náš Spasiteľ Ježiš Kristus mal rád práve takýchto, sám bol taký a hádam aj niečo vedel o tej Božej vôli, ktorá ponecháva fungovať tento svet, aj keď sme všetci už tisícročia nad ním zhrození.

Zo skicára Andreja Mišanka

Európa! Ako ďalej?!

V ostatnom čase je stále na programe problém migrácie. Je to zložitá téma, priznávam. Zaujala ma myšlienka univerzitného profesora z oblasti psychológie, ktorý mi napísal: Problém migrácie je problém presadenia humanizmu vo vzťahoch medzi ľuďmi sveta – podpora, obeta alebo izolácia, nedôvera v zmenu postojov ľudí k sebe. My sme prijali myšlienku inklúzie – tá je prenositeľná aj na problém migrácie. Skúste o tom uvažovať. Môj osobný názor je, že Európa nemá byť záchrannou stanicou sveta. Požiadavka prerozdelenia bohatstva vo svete je dosť stará, no nedá sa riešiť masovým presúvaním obyvateľstva – navyše do nekompatibilného prostredia. Inak na konci storočia bude Európa asi moslimská. Európa nemá kapacitu na to, aby sa stala zaopatrovacím ústavom pre tretí svet. Takou politikou rozvojovým krajinám nijako nepomôžeme, iba seba zničíme.

Zdieľam názor, že Európa má v tejto oblasti najmenej dva základné problémy. 1) Mladá generácia ľudí už žije „mimo reality“. V dôsledku blahobytu a masívnej podpory rodičov mladí nedokážu vyhodnotiť skutočnú hodnotu úsilia a práce predchádzajúcich generácií na stave dnešného bohatstva Európy (navyše majú akýsi pocit potreby zachrániť celý svet pred skazou, na čo nemajú žiadne predpoklady). 2) Mladá generácia ľudí v Európe má celkom pomýlený názor na funkciu rodiny (otec, matka, vlastné deti, prípadne aj starí rodičia), rozširuje sa názor, že netreba mať vlastné deti a ani tradičnú rodinu, veď sa rodí dosť detí v rozvojových krajinách. (To ich privádza k pokušeniu dovážať do Európy mladých migrantov z rozvojových krajín, ktorí podľa nich určite zaplnia medzery v počte pracovnej sily a budú sa podľa nich starať o blahobyt európskych dôchodcov). Možno sa na týchto názoroch mladých ľudí podieľa aj katastrofálna neznalosť histórie európskych národov, ale aj príčin občianskych a náboženských konfliktov v Európe a inde vo svete. Mladí muži v Európe ani netušia, čo je to vojenský konflikt a ani by neboli schopní prípadnému konfliktu zabrániť alebo chrániť svoju krajinu. Mladé ženy v Európe si väčšinou nemôžu nájsť primeraných životných partnerov medzi slabými európskymi mužmi a nieisto dúfajú, že si ich nájdú aspoň medzi migrantmi.

Dalo by sa o tom písať viac a v pomerne pesimistickom tóne. Veľmi negatívnu úlohu v tom hrajú takmer všetky masovokomunikačné prostriedky. Ak chcú vyspelé krajiny prežiť, musia vyvinúť ma-

ximálne úsilie na to, aby zabezpečili mier, vzdelanie, zdravotníctvo a infraštruktúru v týchto krajinách.

Dovolí nám to však naše sebecko? Prestaneme len brať zisky z ich prírodného bohatstva a začneme aj dávať?

Prikláňam sa k názoru, že treba vytvoriť podmienky pre opačnú migráciu z Európy do Severnej Afriky, do krajín Blízkeho východu. Treba, aby nie ony obsadzovali nás, ale my ich. Nie aby ony importovali islam, džihád, chudobu a teror, ale aby sme my exportovali k nim kresťanstvo, čiže vzdelanie, lásku a naučili ich vytvárať bohatstvo aj tam, kde sa to zdá nemožné. Každý človek má vo vienku iný naturel. Už nie je čas na polemiku a diskusiu. Je potrebné hľadať riešenia ako urovnať vojnové konflikty a ako udržať migrantov na ich vlastnom

území inak sa z Európy stane jeden veľký utečenecký tábor.

Pripúšťam, že niektorí čitatelia môžu vnímať môj príspevok ako protiimigračný a s utopickou predstavou „protiimigrácie“. Možno práve to ho robí mojím spôsobom originálnym, teda aj zaujímavým. Záverom už len toľko, že ja osobne som zástancom kresťanského humanizmu. Netreba si však humanizmus zamieňať s fenoménom zneužívania systému. Kto to nedokáže rozpoznať, tak na to zvyčajne skôr alebo neskôr doplatí.

Sme Slováci a Slovania!

Nemali by sme sa stať neidentifikovateľnou zmesou rás, náboženstiev a kultúr. Chceme pokračovať v snahách našich predkov o sebaurčenie o svojbýtnosť a zachovávať odkaz našich predkov.

DUŠAN PIRŠEL

PRÍČINY
DAVOVÉHO ČLOVEKA:
HUMANISTICKÉ
VZOPÄTIE
A ROZPAD
INDIVIDUALITY

Hoci aj v starých dejinách máme nezanedbateľné udalosti hromadného správania sa, predsa až novovek uvoľňuje mohutné deštruktívne sily do podoby, že „davový človek a masová spoločnosť sú väzenie, ktoré je preplnené“ (Ortega Y. Gasset).

Kde hľadať príčiny davového človeka, ktorého „splodila“ civilizácia 19. storočia v dvoch veľkých okruhoch: liberálnej demokracie a vedecko-technickej, priemyselnej revolúcie, ktorá našla svoje uplatnenie v hospodárskom systéme kapitalizmu? Už Edmund Burke, keď pozoroval besnenie francúzskej revolúcie uskutočňovanej na princípoch osvietenstva varoval, že vstupujeme do obdobia, v ktorom budú suspendované akékoľvek etické a estetické princípy. Filozofi personalizmu, hlavne Berďajev, Maritain, či Mounier po civilizačných otrasoch prvej svetovej vojny a revolúcií na starom kontinente, jednohlasne dospeli k diagnóze, že za súčasným úpadkom individuality, rozvratom personality, epidémiou rozvratu vzťahov je to, že človek sa v humanizme začal klaňať výhradne sám sebe. Je to „bezmedzná sebaistota, ktorá nepotrebuje poznať nič nad sebou, ktorá sa stala konečnou medzou humanistického úsilia, vedie k popretiu človeka. Pokiaľ nie je nič nad človekom, pokiaľ nejstevuje nič vyššie ako človek, pokiaľ človek neuznáva nijaké princípy okrem tých, ktoré sú uväznené v jeho záujmoch, prestane uznávať i seba samého“ (Berďajev).

Podľa Solovjova tak došlo k antropologickému obratu, to znamená, že staré náboženské základy u moderných ľudí stratili zmysel, a človek pozbavený väzby na osobného Boha si život, hodnoty určuje podľa seba. Nakoniec ostáva vo svojom individualizme, čo je v podstate egoizmus, osamotený a zbavený zmyslu a cieľa. Atomizovaný jedinec v prázdnote srdca, vyprázdnenej mysle sa takto ocitá v dave a spoločnosť sa stáva masovou, premenenou na „krúžok spotrebiteľov“. Je vydaný ako korisť pre politickú a ekonomickú hru. Všetky „izmy“ uplynulých dvoch storočí pochádzajú z tohto koreňa.

Jediným východiskom bezmenného človeka je bezbrehý konzum a vstrebávanie masmediálnych obsahov, ktoré ho robia otrokom bez toho, aby si to uvedomil. Solovjov, vychádzajúc z tejto presadenej emancipácie človeka od jeho duchovného jadra, určil spoločný znak pre oblasť kultúry: „Pre väčšinu ľudí je život iba striedaním ťažkej mechanickej práce a drsných zážitkov, vychádzajúcich z hrubozrnných citov ohľadávacích vedomie.“ Presnejšie: „Dnes je celkom prirodzené, že ľudia pracujú od rána do večera a potom sa snažia zabíť čas, ktorý im ostáva pre život, v kartách, kaviarňach alebo táraním do vetra“ (Camus). Ak tomu pridáme obškúrnu sociálnu sieť a virtuálne

formy „komunikácie“, tak môžeme hovoriť o poslednom výkriku ubitého a zaznaného človeka v civilizácii, v ktorej je utopený v davoch.

PLEBEJSKÉ ČRTY
MASOVEJ KULTÚRY

S masovou spoločnosťou je spojený nástup a vláda masovokomunikačných prostriedkov. Tie spolu s tzv. verejnou mienkou sú jej nutným sprievodným znakom a davový človek tvorí jej antropologický základ. Z kultúry sa vytratili aristokratické prvky a stáva sa čoraz viac plebejskou. Tento meštiacky svet degraduje s mysliteľom a umelcom i obecnosť. Do jeho početnejších a pôvodne najzdravších častí, ľudovej zložky, uložil kapitalistický systém také životné podmienky, že starosť o každodenný

barstvom tam, kde niet miesta pre intimitu a mystérium“ (Sarka). „Takým ľudom snaha o blahobyt nestačí, potrebujú excesy prepychu a nápadnú skazenosť. Prevádzkujú veľkolepý kult tela a zdá sa, že chcú súťažiť v umení zvrhlosti“ (De Tocqueville). Toto zvecnenie a inštrumentalizácia človeka, odkrývanie posledných zábran ľudskej intimity a integrity prostredníctvom kamery, sú posledným výkrikom frustrovaného individua novoveku. Šablónovitý námetov kultúrnej stoky a ich realizácia sú vyjadrením nihilizmu otvorenej spoločnosti. S tým súvisí aj postupný proces straty identity človeka. Stačí si zapnúť rozličné televízne kanály, aby sme zistili, že sa opakujú tie isté typy programov. Nevytvára sa masovo akýsi individualistický, egoistický človek, ktorého len ťažko inkarnovať

znam. Prítomnosť erosu v symbolike poukazuje na prirodzený základ života. Le Bon taktiež poukazuje, že davy myslia v obrazoch, potrebujú obrázky, a prostredníctvom nich sú ovplyvniteľní. Sugescia a ilúzia sú také silné, že voči určitým slovám a formuláciám sa nedá brániť rozumom. Týmto mytologickým obrazom prikladá McLuhan dôležitosť: „Nové informačné prostredie má snahu prírodu nahradiť, zatiaľ čo stará mýtická múdrosť sa snažila prírodu vysvetliť. Moderný človek teda musí žiť mýticky na rozdiel od svojich starovekých predkov, ktorí sa usilovali myslieť mýticky. Mýtus je záznamom simultánneho vnímania účinkov a príčin v komplexnom procese. Dejiny svetového umenia dnes môžeme vidieť v tridsiatich sekundách. Váš svet dnes poskytnú človeku

umelé vzorce správania a vzory. Príslušníci elity zábavného priemyslu, módy fabrikujú spoločenské konvencie, životný štýl, celebrity. Ukazuje sa, že promiskuita, narkománia, bujaré zábavy, sa stávajú smerodajnými ukazovateľmi pre zástupy závistlivého plebsu. Anorektické modelky homosexuálnych návrhárov privádzajú k poruchám životosprávy tisícky mladých žien. Pravidelné rubriky „šoubizu“ majú prefabrikovaný scenár: škandály na všetky spôsoby. „Každá trieda závistlivo napodobňuje triedu, ktorá na spoločenskom rebríčku stojí o jeden stupeň nad ňou. Buržoázne ponímanie ľudskej, sociálnej a všeobecnej kultúrnej kvality je pod tlakom masmedií a masového konzumu prijaté za vlastné takmer všetkými členmi spoločnosti“, uvádza Pavelek.

Davový človek v masovej spoločnosti a konzum ako náhrada zmyslu života

chlieb z nich vyháňa všetok nezištný záujem. Svojimi chtivými a drzými formami vstrelal všetku silu zhomom po peniazoch. Nakoniec vtisol životu a všetkým veciam pozlátkový, schematický a kvantitatívny zreteľ úžitkovosti, ktorý ich zbavuje nádhery, usudzuje Mounier. Nikdy predtým ako v dnešnej dobe, nedostali široké vrstvy ľudu možnosť podieľať sa na výsadách – prázdnych radovánkach, ktoré boli kedysi vyhradené historickej aristokracii. Kým aristokracia bola v podstate zdravá, keďže mala moc a zodpovednosť, „dnes je prázdny život konzumu životom celej strednej triedy, ktorá nemá ekonomicky ani politicky žiadnu moc a má malú osobnú zodpovednosť“ (Fromm).

Úpadok znamená hegemoniu prízemnej zábavy, ktorej chýba akýkoľvek fragment krásy, dobra a pravdy. Jej vulgárny rozmer pri prehlušovaní vedomia nabera v dobe globalizácie obscénny charakter. Typologickými sa tu stávajú tzv. televízne reality show, ktoré s malými prispôbeniami dominujú v závere milénia a na začiatku nového prakticky vo všetkých komerčných televíziách. To, čo by malo byť kultúrnou elitou, dnes je v role diváka, prípadne komentátora v tzv. talk show, a to čo je kultúrnou spodinou je dnes v pozícii herca v reality show. Odľahčená „soft podoba“ týchto realít, ktorá dojma k slzám milióny divákov – „Pošta pre teba“, disponuje práve s atomizovaným jedincom a rozpadnutou ľudskou individualitou. „Surová úprimnosť sa stala bar-

do nejakej trvalej kultúrnej identity?

Triumf liberálno-demokratickej epochy nad aristokratickou epochou je zviazaný so spotrebným životným štýlom. Taký človek sa zmieňa od jedného pôžitku k druhému, no ani v jednom nenájde stále uspokojenie. Výsledkom je zvláštny nepokoj a nechúť k životu, čo si všimol už De Tocqueville. Psychológ Frankl zaviedol osobitný typ epidémie neuróz a psychóz, ktorých príčinou je strata alebo nedostatok zmyslu života. Svojou logoterapiou odkazuje k nutnosti návratu duchovného centra do života individua. Berďajev podobne píše, že tento človek, aj keď bude mať blahobyť a uspokojené materiálne túžby, bude sa búriť voči sebe, voči svojej prázdnote.

OBRAZ, SYMBOL A MÝTUS
V SLUŽBE MANIPULÁCIE
A REKLAMY

Medzi podstatné aspekty masovokomunikačnej éry patrí koexistencia techniky a symbolov. Ľudové masy v minulosti mali svoju duchovnú kultúru založenú na náboženskej viere, oproti tomu sú masy súčasného prechodného obdobia pozbavené akejkolvek duchovnej kultúry, cenia si iba mýty a symboly, ktoré sú im demagogicky podsúvané. Symboly a mýty, ktorými možno vládnuť masám a usmerňovať ich existenciu, nám dávajú vstušit, čo znamená nástup a úspech televízie a ostatných audiovizuálnych prostriedkov. Berďajev usudzuje, že masy možno ovládnuť iba prostredníctvom im vrozených symbolov, ktoré majú erotický vý-

noviny z jediného dňa. Sú to mýtické formy dané rýchlosťou a zhustením.“ Ak dáme do spojitosti význam obrazov, symbolov a mýtov pre davy s princípom masovej komunikácie, ktorú tvorí jej jednosmernosť a neosobnosť, vzniká schopnosť skresľovania alebo náhrada reality vo výstupných mediálnych produktoch. Teória masmediálnej komunikácie sa zaoberá konštrukciou sociálnej reality a vytváraním mediálnej reality.

Sociálny filozof Baggio moderného človeka, aj keď navonok žije rozmanitým spôsobom, predsa pokladá za, vo svojej podstate, jednorozmernú bytosť, žijúcu v akejsi simulácii reality, v spoločnosti identických prefabrikovaných osôb. Tento davový človek nemá v sebe „kompas“, aby si sám riadil cestu životom, takže nutne potrebuje druhých, aby ho viedli. Simulácia života – „života z druhej ruky“ ponúka možnosti pre masmediá, ktoré sa neraz stávajú jediným prostriedkom kontaktu s osobami a udalosťami. Táto charakteristika sa prejavuje únikom do falošnej reality v masovom rozšírení počítačových hier, televízie a internetu. Potvrďuje sa ďalšia predtucha Berďajeva, že čoskoro sa definitívne prejaví magická povaha techniky. Opäť sa dostávame do ovzdušia zárazkov, novoveku tak cudziemu, opäť prídeme doba bielej a čiernej magie, i o tom, že technika naberie povahu totalitnej moci.

Sprievodným úkazom tejto straty pre realitu je mimetizmus – schopnosť masmedií vytvárať

Poukazuje na to, že aj chudobní, insolventní ľudia, usmerňovaní kapitalistickými mýtmi konzumu, sa nezmýsleli zadlžujú, aby si dopriali niečo z luxusu, rozkoše a blahobytu vyšších vrstiev. „Zvykovú, do dôsledkov okázalú potrebu, neopustí žiadna, ani najhudobnejšia trieda. Chudobní pri hltaní implantovaných snov – obrazov bohatstva, slávy a krásy – z taniera masmedií, nimi dokonca poblúznení, splývajú vo svojich predstavách s celebritami a vyhrievajú sa v odleskoch lúčov popularity týchto všetkého schopných, naposol mravne degenerovaných jedincov.“ Tristné je konštatovanie Berďajeva: „Váš životný ideál je životom zvierat“.

V týchto intenciách sa pozrime aj na využívanie obrazov, symbolov na účely priemyselnej reklamy a propagandy. Zisk a ovládanie sú spojenými nádobami kapitalistickej spoločnosti. Voči tejto sile nestojí kriticky selektujúca osobnosť, ale „spotrebiteľ – večné dojča volajúce po fľaši“ (Fromm). Najčastejším úkazom pri reklame v masmediách je, že siaha k pôvodným symbolom života, zdravia a harmónie až rajskeému základu šťastia, s ktorým je človek všednej, jednotvárnej sociálnej reality konfrontovaný. Ak má byť reklama úspešná, siaha sa práve k obrazom krásy tela, námetov z prírody, symbolom života hlavne vody, ohňa, vzduchu a zeme. Zasahuje človeka nie v rozume, ale v jeho najhlbších archetypálnych sférach, kde mu prebúdzajú mýty sily, úspechu, krásy a zároveň predstavuje pocit menejcennosti z toho, že prípadný výrobok alebo službu ešte nemá.

Sme „rekonštituovaní“ reklamou, ale končíme s falošným pocitom vlastného skutočného „ja“.

V reklame je vždy prítomný nátlak podľa zásady, že nakupovaním predkladaných statkov máme voči sebe povinnosť, sme dlžníkom seba. „Dlhodobé pôsobenie týchto prostriedkov má vplyv na duševnú rovnováhu zasahovaného obyvateľstva – na jednej strane vzbudzovaný pocit nespokojnosti a strachu z menejcennosti, na druhej strane nepretržité úsilie získať ďalšie prostriedky na zakúpenie statkov alebo služieb, ktoré negatívne pocity odstráni. Propaganda sa obracia na čo najširšie vrstvy, apeluje na najširšie, všetkým ľuďom spoločné pudové motivácie, a znižuje úroveň vkusu a citlivosti spoločnosti. Verejnosť je navádzaná nakupovať nové statky, aj keď predchádzajúce sú ešte stále spoľahlivé a použiteľné“ (Chalupa). Poznáme zábery z novoročných výpredajov na davy živelne sa valiacich do veľkoobchodných domov...

DEPOLITIZÁCIA ŽIVOTA V PODOBE ZÁBAVY

Človek masovej spoločnosti je sťaby drvený neustálou rotáciou mlynských kameňov priemyselného a politického prehlušovania vedomia, ktoré je nastavené v presne zvolenom smere. Podriadenie masmediálnej zložky v rámci masovej kultúry ekonomicko-politickým cieľom sa uskutočňuje aj v oblasti spracovávania samotného politického spravodajstva a publicistiky. To znamená, že sloboda masmédií nesiahá nikdy tak ďaleko, aby mohla spochybniť skutočné základy ekonomickej a politickej moci. Novinárska sloboda v liberálnodemokratických režimoch sa obmedzuje – prinajmenšom v rámci komerčných a verejných médií hlavného prúdu – skôr na kritiku systému riadenia, než na kritiku systému samotného. Pre kapitalizmus je výhodné mať formálne demokratický systém, ale pritom kapitalizmus najlepšie funguje, keď zásadnejšie rozhodnutia robia

elity a väčšina populácie je depolitizovaná. Média sa stali expertom na to, ako vytvárať toto vhodné prostredie a tým prispievať k udržaniu „status quo“.

Typickou podobou depolitizácie, sú populárne politické talkshow, tiež s globálnym charakterom. Skutočná politická realita je v nich tiež predkladaná mediálnou realitou tak, aby boli vytesňované meritórne politické témy a diskusie. Postupne sú nahrádzané „povrchným zábavným spektaklom dramatických hier“. S tým súvisí personalizácia politiky – dôraz na osoby namiesto témy, ďalej dramatizácia politiky – séria stretov, zvrátov a nečakaných odhalení, i samotné zľahčovanie politických tém triviálnosťou. Spravodajská rutina sa spája so zábavou a s potrebou použitia celebrit. Nakoniec zábava prevažuje nad informovanosťou. Za zdanlivou apolitizáciou treba vidieť presadzovanie politických cieľov vládnej elity. Ide o „expanziu nezájmu“ ako stratégie jednania, čo patrí k

znakom modernej masovej spoločnosti.

Sociológ Simmel pri výskume znudenej postojov obyvateľov veľkomiest dospel k zisteniu, že množstvo striedajúcich podnetov a vzručov vedie k preťažnosti nervovej sústavy, čoho výsledkom je nezájum, apatia, ľahostajnosť uprostred zhonu. Práve nezájum je obranným mechanizmom. Ten musí byť prekonaný, a tak zároveň masová spoločnosť funguje ako stroj, produkuje stále nové a nové očakávania ponúkané čoraz širšiemu publiku. Vytvára sa ilúzia, že sa s každým počíta. Sme v bludnom kruhu ľahostajnosti a nezájumu, a na druhej strane je masmédiami predstieraný osobný záujem o svoje publikum, aby mohlo byť účinnejšie manipulované. Pôsobí ustavičný teror reklamy, ktorá nekonečným lichtením a sľubmi dostáva ľudí pod kontrolu. „Je ťažké sa brániť prepracovaným technikám modernej propagandy. Najúčinnnejšou obranou je opäť nezájum ako určitá poistka, ktorou sa diváci, poslucháči, čitatelia masových médií budú brániť, pokiaľ nechcú byť vtiahnutí do hry, ktorých pravidlá určuje výhradne druhá strana“ (Keller). Teológ Metz odhaľuje „smrteľné účinky zamatového teroru priemyselnej kultúry“ a vyhlasuje: „Ópiom chudobných už dlhú dobu nie je náboženstvo. Stala sa ním masová kultúra, ktorá týchto ľudí zbavuje vedomia vlastnej subjektivity, ešte skôr, než sa môžu stať subjektmi svojho oslobodzovania.“

AKO BYŤ SLOBODNÝ V MASOVEJ SPOLOČNOSTI?

Napriek tomu, že sa vyčerpala jedna epocha nemôžeme ostať v rezignácii. Náš pesimizmus nesmie byť pasívny, fatálny, ale aktívny, teda tvoriaci. Čas prečkania „pôrodných bolestí“ zrodu novej kultúry v novej civilizácii by mal obsahovať dve paralelné aktivity.

Prvá je vytváranie „kontrastnej spoločnosti“, teda spôsob života kriticky mysliacich ľudí. Voči kreatúram zábavného priemyslu a verejného života, voči modlárstvu hedonizmu, môže kresťanstvo postaviť osobnosti modernej doby, našich súčasníkov, prakticky zo všetkých oblastí života. S tým súvisí uplatňovanie náboženských symbolov pri zúšľachtovaní nás. Princípy aristokratickej kultúry – pravdy, dobra a krásy v originalite tvorby a prispôbené „požiadavke dňa“ je nutné implementovať do tvorby. A keďže davy myslia v obrazoch a symboloch, nezastupiteľné miesto má filmové umenie. V tom vidím úlohu alternatívnych médií: vytvárať skutočné obrazy človeka a spoločnosti voči fiktívnej – deformovanej realite komerčných masmédií. Existuje predsa aj iná realita ako svet televíznych realít! Uprostred dekadencie a „výpredajného nevkusu“ jestvuje aj vznešenosť v sociálnej všednosti. Berďajev preto pravdivo vystihol, že napriek všadeprítomnej

spoločenskej hypnóze máme úlohu organizovať spoločnosť na duchovnej báze.

Druhá oblasť je v zásadnom uskromnení životného štýlu. Už Aristoteles učil, že naše úsilie o blaho, šťastie, musí byť v súlade s cnosťami, a nie maximalizáciu slasti! Preto „Bude potrebné prejsť k jednoduchšej a prostejšej materiálnej kultúre a naopak k bohatejšej duchovnej kultúre“, vyzýva Berďajev. Potrebujeme sa zbaviť všadeprítomnej ilúzie o tom, že jednoduchší materiálny život nás robí menejcennými, neúspešnejšími alebo zaostalými.

Navrhujem zmeny v tejto triáde ľudského záujmu: masmédiá, konzum a technika.

Začnem masmédiami. Je nutná striedmosť v oblasti používania mediálnych produktov, čo vo väčšine vyžaduje úkon selekcie a ignorancie voči osobnosti nivelizujúcich programov a filmov, či zbytočných samoúčelných relácií.

Ďalším bodom je striedmosť vo výbere produktov každodennej spotreby a usporiadanie životného štýlu. Pripusťme na okamih s De Tocquevilom, že dosiahnuť blahobyť je poctivá a oprávnená snaha, v ktorej má človek záľubu. Ale v tom je paradoxne ukrytý sebazničujúci element. Zásada, že nie všetko čo si môžeme dovoliť, aj smiem, je nevyhnutná, aby sme nedegradovali do roviny mechanickej a jednostranne vitálnej. Spotrebiteľský ideál nie je žiadnym ideálom, má v sebe ducha smrti. A iste nejde len o oblasť individuálneho životného štýlu. Veď okázala spotreba, život na dlh, to je civilizačný problém a súvisí s krachom spoločnosti blahobytu.

Tretím článkom v našej triáde je v pravom zmysle slova racionálne zaobchádzanie pri nadobúdaní a prevádzke akejkoľvek techniky. Spotrebná elektronika či automobil predsa nemôžu byť reprezentantom zrelého človeka. Vyšší sa nemôže podriaďovať nižšiemu, človek technike – odporuje to personalizmu.

Zakladateľ psychológie davov Le Bon, vyjadril nádej, že vláda davov je prechodnou vládou. A Berďajev dodáva: „Avšak nemožno dopustiť moc davov nad osobnosťou človeka – vládu množstva nad kvalitou, prevládnutie materiálnych hodnôt nad hodnotami duchovnými. Toto znamená, že eticky je nutné zachovanie duchovnej aristokracie, bez ohľadu na to, ako radikálne by sa riešila sociálna otázka.“ Nové panstvo by mala prijať nová, teda duchovná aristokracia, ktorá je schopná niesť kontinuitu hodnoty osobnosti: primát slobody ducha a tvorivosť.

Nemenné aristokratické princípy v kultúre, postavené na kulte pravdy, dobra a krásy, boli vždy prítomné v človeku, tým že je obrazom božím a tak ich môžeme uplatňovať.

PETER GREČO

Snímka: Teodor Križka

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.

Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.50 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

Využil som najbližšiu príležitosť (20. 4. - boli to nedozité narodeniny Vily Kovára (V. K. nar. 20.4. 1915) a spýtal som sa na vec, tak opatrne.

- Majstre, viem, že o slávnych ľuďoch sa rozprávajú všelijaké historky. Ja som počul takúto.

- Ja Vám to poviem - prerušil moju okúňavú prosbu.

- V 58. roku ma predvolali spolu s Pavlendom, že máme ísť do ÚV. Ja som sa bránil, Pavlenda rád šiel. Z našej školy chceli získať iného - iného profesora - ale ten sa z toho vyzul a nastrčil tam mňa, lebo ja som sa nevedel brániť (Nešlo o Pribiša?)

Tak som tam tri roky chodil. Cez zasadnutia som si kreslil, mám odložený celý škicár. Bacílek, keď to videl, sa spýtal: Čo to robíš, Hložník? Veď vidíš... Tak som kreslil a premýšľal...

Až došlo ku zjazdu. Predsedom návrhovej komisie bol Lenárt. Už tri hodiny pred hlasovaním mi vraví: Ne-navrhujem Ťa za člena ÚV, nemôžem, Vinco, neosvedčil si sa.

- Nech Ťi to, Jožko, Pán Boh odplatí... Od radosti som sa spil. A tak to skončilo. Viete, ja som sa za to hanbil. Nie pred inými, na tých mi nezáležalo, ale pred sebou!

V 68., v auguste (na druhý deň po obsadení) som poslal stránicu legítimáciu na výbor, poštou, že vystupujem. Oni mi odpísali, že ma vylučujú...

Nuž, všeličo sa rozpráva. Kedysi som sa dozvedel, že Sokol mňa vinil, že som ho vytlačil zo školy. A pritom sú doklady, ako som sa ja na školu dostal. Veď do emigrácie sme nemohli ísť všetci.

Preverili ma, napísali mi po vojne, v mene akéhosi "bloku". Bol tomu na čele Bednár, vyčítali mi spoluprácu s reakčnými časopismi a knihami, ale že ma preverujú...

V Žiline, veru, tam som sa zoznámil s Vilom Kovárom. Dali mi bytík, ja som kreslil detský kútik a na 5. výročie (Vzniku Slov. štátu?) som ilustroval celú stranu.

Boli tam (v redakcii Gardistu) dobrí chlapi. Jano Okál, Jožo Nižňanský, Belo Košík - s tým som si potykal. Vilo Kovár bol starší, ale vždy skromný, nedal najavo, že má určité postavenie.

Medzitým som znova šiel bývať do Svederníka a potom mi našiel byt znovu v Žiline Laco Novomeský... A potom ma zavolali do Bratislavy.

V tom čase boli traja slovenskí grafici a dnes...

KTO ZACHRÁNIL
ALEXANDRA MACHA?
(15.5.1982)

Tá otázka, že prečo meodsúdili popri Dr. Jozefovi Tisovi aj A. Macha.

Zdá sa isté, že on sám nemal žiadne ilúzie o svojom konci (napísal rozlúčkové listy svojim príbuzným, matke pri lúčení pred vnesením rozsudku povedal: Neplačte, mamička, každý na niečo zomrie... ja zomriem na Slovenský štát).

Hovorilo sa o Novomeskom... Ale iste by sa mu bol s tým pochválil, keď sa stretli po návrate z väzenia.

- A čo ak to bol český zákrok, čo ak plánovali použiť ho ako svedka proti ľuďom, medziiným aj proti komunistom, ako k tomu aj došlo - mieni Dr. Belo Polla.

Veď naozaj, procesy sa chystali už pred februárom, ako o tom svedčí zameranie vypočúvaní ľudí, čo sa vrátili (ešte pred víťazným februárom) z emigrácie. Bezpečnostné orgány sa nezaujímal tak o to prečo prišli (Ďurčanského ľudia), ale o argumenty proti demokratom...

A Macha vypočúvali na slovenských komunistov i Gottwalda a Zápotockého, ešte v čase, keď boli vo vysokých funkciách.

Prep. 26. 5.1998

POLITIKA
(25. 5. 82)

Vilo Kovár, kedysi na jar 1982 rozprával u Doda Engelmana (v redakcii Tatran-u):

Keď sa Hlinka s Jehličkom vracali z Paríža, sadli si v akejsi krčme pri Viedni. Hlinka hovorí Jehličkovi: Ty pôjdeš do Budapešti, vieš reči, aby sme aj tam mali železko v ohni. No a ja idem domov, nechať sa zavrieť. Tak sa začína politika.

Tu treba poukázať na zmienku o liste A. Hlinku P. Ledochowskému (generál Jezuitov), uvedenú v knihe Vilinskij, Rus sa díva na ČSR z r. 1931, podľa čoho Hlinka píše: "Dobre, že nás Maďari naučili väzneniu".

KAROL KUBÍK

Zápisky z totality

(1981-1990)

TÝCH SA NEMUSÍME BÁŤ
(27. 5. 1982)

Rozprával mi pred časom Ing. M. (nevím dešifrovať): "Bol som na vojenčine v B. Bystrici. Mój veliteľ robil skolenie kňazom, ktorí tam boli - r. 1951 - sústredení.

Raz, keď sa vrátil od tých kňazov, povedal: >Tých sa nemusíme báť. Celú noc prekartovali. Urobia, čo budeme chcieť.< Červenal som sa... Zbadal to vyšší veliteľ a hovorí: >Nevyprávaj takto, tento M. je veriaci.<

MALIAR A ČECHOŽRÚT
(18. 6. 1982)

Nedávno otvorili výstavu obrazov Jána Hálu. Podľa rozprávania pani Marienky Jančárovej mal na otvorení príhovor Dr. Jankovič. Spomenul, ako Hálu činiteľa reprezentujúci Slovensko v čele s Machom požiadali, aby ostal vo Važci, keď v r. 1938 odchádzali niektorí Česi zo Slovenska, lebo veď maľuje Važťanov... Minister Mach, ako reakciu na správy, že Hála je v núdzi, poslal tajomníka, aby kúpil nejaký obraz. Hála si zapýtal štvornásobok ceny obrazu. (To mala byť odplata za to, že sa ocitol na zozname, podľa ktorého mal odísť zo Slovenska). Potom ešte Dr. Jankovič hovoril, že niektoré včasné obrazy, žiaľ, nie sú na výstave, lebo istí "veľkí páni" ich nechceli zapožičať. V reči sa potom ktosi opýtal, či ten obraz za štvornásobnú cenu minister kúpil. - No samozrejme.

NA PROMÓCII P. K. (Petra Kovára?) som túto historku spomínal Dodovi Engelmanovi, ktorý reagoval: "Ja som tam so Šaňom u Hálu bol asi v r. 1942 aj s Mášou Haľamovou a jej manželom, ktorý ako lekár tam bol kdesi očkovať. U Hálovcov boli veľké rozpaky. (Návštevu som opísal a bola zverejnená v Gardistovi.) Postupne pod vplyvom Machovho šarmu sa nálada zlepšila. A tak sa Mach opýtal: Vy nemáte deti, kde sú? Postupne to z pani Hálovej vyliezlo, že ich schovali, počažne, že sa schovali, keď Mach má povest' takého čechožrúta. Jedno dieťa potom Mach priniesol kdesi za zadnej izby na rukách.

V priebehu návštevy prišiel čas vysielania Londýna. Mach sa opýtal Hálovcov: Teraz ide Londýn. Vy nepočúvate Londýn? (Na počúvanie Londýna bol nejaký tvrdý trest)

PO POHREBE VILA KOVÁRA
(9.7.1982)

Je akási rozvírená hladina okolo pohrebu Vily Kovára. Jeho dcére odmietli dať povolenie navštíviť sestru v Taliansku... vraj pre provokatívny pohreb, náboženskú aktivitu jej otca a že svoje

zahraničné cesty využíval na stretnutia s nepriateľskými osobami. Hodne sa o Vilovi Kovárovi hovorí najmä o kultúrnych kruhoch (kruhoch, čo robia kultúru) a politických. Vraj sa u nás dvíhajú hlavy ako v Poľsku. Šikulovi že čosi nevydajú, lebo bol na pohrebe. Nebol. I keď by sa bolo patrilo, aby bol, lebo ho uviedol do chorvátskej kultúry. Na pohrebe mal byť aj čerstvý národný umelec Bartfay. Jeden funkcionár (Štb ?) si postažoval, že mu vyčítali, že o pohrebe nevedeli. A keby sme aj vedeli, mohol som zabrániť, aby tam bol Machov zať? Z rôznych strán prišli výčitky aj Vincentovi Hložníkovi. Vraj na zjazdy (nejaké umelecké, ktoré v tom čase boli)

- Ja tam nejdem. V 68. roku sa v Prahe na schôdzi do toho pustili dvaja kapláni a za hodinu to bolo hotové. Vy ste ich nepodržali.

- Ale to bola revolúcia v strane - vraví Homola.

- A zaručte mi, že už nebude revolúcia v strane.

Homola mlčal.

BUĎTE SI ISTÝ
(19.8.82)

Šikanovanie za účasť na pohrebe Vily Kovára doľahla aj na Gustáva Valacha. Čosi mi povedal úchytkom koncom júna, pred kostolom na Kalvárii. Vyzeral nervóznym. Presnejšie som sa o veci dozvedel z rozhovoru, keď

sme sa stretli v športiteľni na nám. SNP 27. 7. 82.

Volal ho riaditeľ. Vraj recitoval vlastnú poéziu na pohrebe a také veci. Vysvetlil, že recitoval národného umelca Rúfusa a príležitostnú báseň Janka Silana! (Včera som sa dozvedel, že už vôbec nevidí). Po vyjasňovaní vecí napokon Gustáv Valach povedal riaditeľovi (Kákoš?), že si môže byť istý, ak by ho jeho príbuzní požiadali o prednesenie básne na jeho pohrebe, určite to neodmietne.

POLICAJNÁ AKCIA
NA KALVÁRII
(19. 8. 82)

V piatok, 6. 8.1982 spravili policajnú prehliadku Helene Gondovej na Podhorského ul.6. Zhabali jej životopisy Sv. Otca, Encykliku Laborem exercens (slovenský preklad, ktorý som - mimochodom - robil ja) a iné. 12. 8. 82 ju z práce vzali do väzenia! Tvorba z 12. 8. prináša článok Dr. K. Hružú. Hrozný protikatolícky a proti Sv. Otcovi štvák. Z článku v Pravde na nedeľu museli z rozhovoru s prof. Brunovským vylúčiť všetko, čo sa týka V. Hložníka - lebo je nábožensky zaťažený a bol na pohrebe zástupcu šéfredaktora Gardistu.

ŽE MUSÍM MAŤ
SVETONÁZOR
(19. 8. 1982)

Rozšírilo sa, že akademický maliar Stano Dusík ostal na Západe. Iba nedávno bol s ním rozhovor v Smene a celé číslo na nedeľu vyšlo s jeho ilustráciami.

Nadaný človek teda odišiel. Prečo? Nevedno...

Pred časom si postažoval pred pani Gitou Kovárovou: Ja som si myslel, že keď si budem maľovať tie svoje knižočky, budem mať pokoj. Ale kdeže! Strčili ma do akejsi komisie a hneď mi, že musím mať svetonázor - ich, takzvaný vedecký.

Nedávno som počúval rozhovor so spevákom Hurným. Nevydržal tu to ozvušie. Žije v Gratzí.

(Po rokoch mi akad. maliar Marián Polomský povedal, že Stano Dusík ušiel vlastne pred svokrou. Tú mu však eštbáci dolifrovali do Florencie a tam aj zomrela - 27. 11. 2008, KK)

POSLEDNÝ SÚD
(13. 9. 1982)

Vincent Hložník rozprával v prítomnosti akademika Mazúra a kňaza Ivana Lazara Krmpotiča, ako ho asi v roku 1970 kádrovali kvôli jeho postoju v roku 1968.

- Organizovali ste výstavbu kostola na Štrkovič? - pýtal sa rektor VŠVU.

- Nie, ale chystal som sa namaľovať tam Posledný súd.

- Chválili ste Fokolárov?

- Je to veľmi humánne hnutie a je mi sympatické.

(Poznámka z 19. 5. 1998: Nepreverený profesor V. Hložník musel opustiť VŠVU. Dali mu podmienku, že ak sa nebude odvolávať, umožnia mu ilustrovať. V opačnom prípade ani to.

Ako sme sedeli u Hložníkovcov, ktosi nakukol do dverí, že nebude rušiť, keď má návštevu.

Majster ho nepustil: Len poďte, tu je jeden pán farár a na našu adresu hovorí, že je tu akademik Mazúr. Ale nebojte sa. On je taký redkvičkový komunist. Zvonku červený, zdruka biely. Ešte stále som sa nevedel v situácii orientovať. Až keď sa návštevník usadil vedľa mňa a rozprávali sme sa, bolo cítiť, že to je vyššia trieda. Hložník pripomenul zásluhu Mazúra na krásnom Atlase Slovenska.)

TO BOLA SLOBODA
(10. 12. 1982)

8.decembra zomrel básnik Ján Smrek.

Na inom mieste som zapísal jeho rozprávanie Jankovi Hudákovi, v ktorom uviedol, ako ho narychlo dali do evanjelického sirotára, aby sa z neho po smrti otca nestal katolíkom (matka bola katolíčka).

Dnes treba zaznačiť iné.

Keď prišiel Alexander Mach v roku 1968 z väzenia, stretol sa v spoločnosti so Smrekom a medziiným mu hovorí:

Mali ste Elán, písali ste doň podľa svojho. Z istých dôvodov som potreboval urobiť jedno číslo v nemčine. No, spravili ste to, ale tak, že ste tam dali samých takých autorov, čo boli proti Hitlerovi!

Mal som z toho ťažkosti, musel som to s vyslancom urovnávať (pozn.: mám dojem, že som v tej súvislosti počul, že Nemci priamo podali diplomatickou cestou protest - ale to neviem určiť), no akosi sa to vybavilo...

Teda: v "klérofašistickom" štáte, údaj-ne vazalskom voči Nemecku, vyjde časopis, celé číslo, s článkami zameranými proti vtedajšiemu režimu. Časopis nezrušia, redaktorom sa nič nestane. Šéfredaktor Smrek prešiel do nových pomerov ako hrdina, protifašista, lebo zostavil číslo Elánu zamerané proti vtedajšej vláde.

A iba po štvrtstoročí - už po 23 rokoch väzenia za činnosť v tom fašistickom štáte, kde sa robili "hrdinstvo" a la protinemecký Elán, vyčíta "hrdinovi", čo mu narobil za problémy...

A tak prichádzajú na um slová zosnulého básnika: Bože, to bola sloboda". To, ako tých štyridsať druhov koňakov pijať, štyridsať druhov rumov ochutnávať...

A keď sme pri tých koňakoch, ktoré Básnik ospieval...

Spomínal to kedysi Jano Farkaš. V čase vojny, za Slovenského štátu, akosi doviezli vagón toho baccardi a takto sa pri rozdeľovaní ušlo aj Smrekovi...

A tento koňak, dovezený z fašistického Španielska do "klérofašistického" štátu inšpiroval básnika k napísaniu básne "Baccardi". Ján Kamenistý ju spomína v dnešnej Smene.

MAJSTER VINCENT
U PRVÉHO TAJOMNÍKA
(13. 12. 82)

Už som o tom písal, aká aféra vznikla okolo pohrebu Vily Kovára. Aj o tom, aké reči sa trúsili na adresu Vincenta Hložníka...

Nebol som u neho tuším od septembra. Keď sme teraz (10. 12. 82) sedeli v jeho ateliéri, rozprával mi ako sa v tejto veci obrátil na prvého tajomníka ÚV KSS Lenárta. To vtedy, keď už znervózňujúcich signálov bolo priveľa. Napríklad vypustená pasáž o ňom v rozhovore s prof. Brunovským v Novom Slove, direktíva Smene, že o ňom nesmú písať, Vaculíkové poznámky, atď.

(Pokračovanie v budúcom čísle)